

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede | nr. 3 – 2011

nfu

Bydel på ville veier	s. 6
Status quo med forbundsleder	s. 10
Sanksjoner mot kommunene?	s. 24
Lesekafé på Litteraturhuset	s. 34

Fra generalsekretæren

Bruk stemmeretten!

NFU deltar i internasjonalt arbeid for mennesker med utviklingshemning gjennom Inclusion International og derav regionen Inclusion Europe. Tidligere forbundsleder i NFU, Helene Holand, er styremedlem i Inclusion Europe. Hun ble nylig gjenvalgt for en ny periode på organisasjonens generalforsamling. Hennes kandidatur var fremmet av vårt nordiske nettverk.

Til høsten er det som kjent kommune- og fylkestingsvalg. Da er det viktig

å bruke stemmeretten. Etter kommunervalget skal det oppnevnes nye kommunale råd for mennesker med funksjonsnedsettelse. Her gjelder det at også NFU blir representert enten gjennom egen eller en representant fra SAFO.

Det blir med andre ord en spennende høst, og vi får lade opp i ferien så godt vi kan. Jeg ønsker alle en riktig god sommer!

VIBEKE SEIM-HAUGEN
GENERALSEKRETÆR

Ny rapport om levekår

- Utviklingen av nye store bofellesskap brer om seg, og svært mange har de senere år flyttet inn i bofellesskap som er minst dobbelt så store som retningslinjene fra reformårene.
- Andelen uten dagaktivitet øker foruroligende, og for de som er i dagaktivitet går trenden motsatt av idealene om normalisering.
- Selvbestemmelsen synes å reduseres, og hensynet til turnus og rutiner i boligen er tilbake som tunge argument mot innflytelse over egen hverdag. En enda kortere oppsummering er: Utfordringen i dag er å få reformen tilbake på sporet. Hvordan det skal gjøres er imidlertid ikke tema for Jan Tøssebro og Sylvia Söderströms rapport "Innfridde mål eller brutte visjoner".

Her presenterer de to forfatterne noen hovedtrender i utviklingen av utviklingshemmedes levekår og tjenester, slik det kan leses ut av en serie undersøkelser fra 1989 til 2010.

Söderström og Tøssebro tegner et bilde som på et vis er broket. De ser tegn til at de ikke fullverdige leilighetene i bo-kollektivene forsvinner, og at det siste tiåret også har medført en mer aktiv fritid. - Dette er positive tegn i et totalbilde som ellers peker i en helt annen retning, heter det i rapporten.

Kvantespranget

I 2002 oppsummerte Tøssebro og Lundebj (2002:169) reformen som kvantespranget som gjorde slutt på videre utvikling. De siktet til at etter 1994 var bildet preget av stabilitet, og at en så lite til intensjonen om at reformen skulle lede til en ny og bedre utviklingsbane.

-I dag, ti år etterpå, må oppsummeringen bli enda mer kritisk. Det synes å skje et brudd med reformens intensjoner og idealer på flere viktige områder, skriver Jan Tøssebro og Sylvia Söderström.

Rapporten til Jan Tøssebro og Sylvia Söderström er lagt ut i sin helhet på www.naku.no

samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Seks utgivelser pr år.
Halv kontingent fra 1. juli
Gratis fra 1. november
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
bittenmk@yahoo.com
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettlest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge.org

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUNorge

Annonseakvisitør: AMN A/S
Postboks 24, 3340 Åmot
Telefon: 32 78 17 50

Forsidefoto: Karin Helgerud følger spent
med når Sissel Hofgaard Swensen leser
høyt på Litteraturhusets lesekafe.
Se reportasje s.34 (Foto: Bitten Munthe-Kaas).

Layout: Tina Jerstad

Trykk: Gunnarshaug trykkeri
Utgivelse 4 – 2011
Kommer uke 36
Frist for saker er: 25. juli
Annonsefrist er: 10. august

6

Reportasje om tilbudene til kreftsyke Josette Hasleengen og datteren Nanette med utviklingshemning i bydel Gamle Oslo.

10

Vi har innført et fast halvårs-intervju med forbundsleder Jens Petter Gitlesen der han orienterer om saker som NFU arbeider med utad, i tillegg til å formidle nytt fra organisasjonen internt.

12

Les om Jarle Holtet fra Oslo som gleder seg til på nytt å stemme Høyre ved høstens kommune- og fylkestingsvalg.

14

Jorunn Gåskjølen og Jon Erik Rømen har vært forlovet i seks år, men har ingen planer om å gifte seg. Det har de ikke råd til. Begge bor i egen bolig, og klarer seg uten bistand fra kommunen.

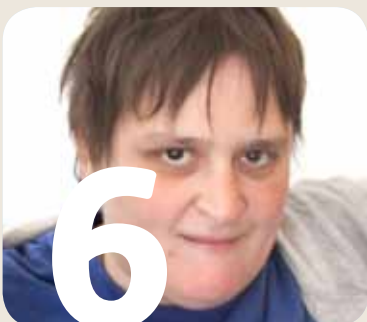
24

Storingsrepresentant Sigvald Oppebøen Hansen mener at tilsynsmyndighetene bør få mer makt overfor kommuner som ikke ivaretar den enkeltes lovfestede rettigheter. SFA har møtt ham.

33

Prinsesse Pauline Kiyimba fra Uganda var nylig på Norges-besøk. I studioet hos Empo TV måtte hun gjennom den tradisjonelle ertetesten for å bevise at det flyter blått blod i årene hennes.

Leder s. 4 – Vi\$ste du at... s. 20 – SAFO s. 32 – NFU-butikken s. 44

Fellesskole og spesiell inkludering

For 46 år siden ble spesialundervisningen innført i Norge, og grunnlaget lagt for fellesskolen. Det revolusjonerende med spesialundervisningen var at spesialskolens virksomhet ble trukket inn i nærskolens ordinære klasser. Slik var det på papiret.

Enkelte steder ble målsetningene helt sikkert fulgt opp, men dette er lenge siden. Målet ble aldri nådd. Iveren etter å nå målsetningene var ikke overbevisende. I hele dette århundret har utviklingen gått i motsatt retning av statlige målsetninger. Selv ikke i spesialskolens storhetstid var flere elever utelatt fra klassefellesskapet på nærskolen enn nå.

Det er gledelig at inkludering og fellesskap er en gjennomgangsmelodi i stortingsmeldingen om spesialundervisning og tilpasset opplæring. Samtidig er meldingen et sørgelig bevis på manglende inkludering og manglende styringsmidler.

Professor Peder Haug skrev i 1998: «Norsk spesialundervisning blir svært ofte framstelt med heilt andre ord, og som langt meir vellukka og i pakt med ideane enn forskinga tyder på. Men framleis dominerer undervisningsmønstra som var etablerte ved dei store spesialskulane og i den gamle folkeskulen. Og det har ikkje vore laga ei einaste melding til Stortinget om spesialundervisninga som ein integrert del av grunnskulen si verksemd».

Professoren kunne fremført de samme påstandene i 2011. Stortingsmeldingen er et bevis på at inkluderingstanken ikke er kommet ut av startgroppen i løpet av 46 år. Om barn med utviklingshemning sier den lite. Departementet tar initiativ til programmet «Vi sprenger grenser», et tiltak for å forbedre opplæringstilbudet til elever med generelle lærevansker og utviklingshemninger. NFU er lovet tett dialog med departementet i utviklingen av programmet. Det å etablere programmet er en dokumentasjon på felles-

skolens mangler. På den annen side er det vanskelig å se alternative måter å rette på forholdene uten spesielle satsinger.

Ett av hovedproblemene på feltet er mangelen på statlige virkemidler. Staten styrer Utdanningsdirektoratet og Statped. Resten av opplæringssystemet er overlatt til kommunene og fylkeskommunen. Statped er ofret et eget kapittel i stortingsmeldingen. Det er klart at Statped skal omorganiseres og regionaliseres. Dette stod allerede i statsbudsjettet. Arbeidet er allerede påbegynt og NFU arbeider for å bli mest mulig involvert i denne prosessen. Heldigvis greide vi å unngå forslaget om nedbygging av Statpeds virksomhet innen sammensatte lærevansker.

Nå vil det sentrale være å sikre at Statped kan fungere som en inkluderingsagent. Vi må forhindre at regionaliseringen skjer på en slik måte at Statped blir mindre tilgjengelig. Erfaringsmessig er tilgjengeligheten på Statped nært knyttet til sentrenes lokalisering. Arbeidet med å etablere «det nye Statped» er godt i gang i Utdanningsdirektoratet. En kan forvente at ledelsen i «det nye Statped» er på plass i løpet av våren. Deretter starter en prosess hvor Utdanningsdirektoratet og ledelsen i Statped i fellesskap utarbeider og konkretiserer føringene som Stortinget vil avgi i juni.

I denne prosessen er det avgjørende at brukermedvirkning blir ett av fundamentene i Statped. Signalene så langt, viser velvilje. Men velvilje er på ingen måte nok. Fallgrubene er mange og utfordringene er flere. Blir prosessen kronet med suksess, må NFU være klar med et godt knippe velkvalifiserte tillitsvalgte til å ivareta brukermedvirkningen på systemnivå. Til nå har det ikke vært overflod av tillitsvalgte som har meldt seg til brukermedvirkning på opplæringsfeltet. Hvordan en skal sikre vel kvalifiserte brukermedvirkere i det regionaliserte Statped, er en av utfordringene NFUs landsstyret må forsøke å løse.

Innspill fra fylkes- og lokallag tas i mot med takk!

JENS PETTER GITLESEN
FORBUNDSLEDER

Solgården i Spania

Drømmested for tilrettelagt ferie!

Vårt mål er at alle skal oppleve en velfortjent og tilrettelagt ferie hos oss. Vi lover deg trivsel og trygghet, enten du er bruker, ledsager, familie eller pårørende.

Kontakt oss for å høre hvilke muligheter vi har til tur for deg eller din gruppe!

Ring 24 14 66 60 eller kontor@solgarden.no

VELKOMMEN TIL OSS! www.solgarden.no

SOLGÅRDEN

trygghet, trivsel og glede

Bydel på ville veier

Josette (59) og datteren Nanette Hasleengen (32) bor i en liten treroms leilighet på Tøyen i bydel Gamle Oslo. Josette har kreft i hjernen. Nanette har utviklingshemning, kan verken lese eller skrive, fungerer som en

niåring og tør ikke gå ut alene. Med unntak av fire timer støttekontakt pr. uke har hun de siste drøye to årene vært hjemme sammen med moren.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Etter hvert er denne bosituasjonen blitt helt uholdbar. Det som gjør at kabalen li-kevel går opp, er at støttekontakten, Lill Eva Paulsen, sent og tidlig, frivillig og gratis kommer for å hjelpe dem. Hun orker ikke å sitte rolig og se på at de to kvin- nenes hverdag stadig forverres. Dårlig råd har hun også – ettersom det å være støtte- kontakt i 40 prosent stilling med svært va- riabel arbeidstid er vanskelig å kombinere med annen jobb.

Botilbud

Josette har søkt om bolig for datteren fra hun fylte 18. For fire år siden fikk Nanette tilbud om en leilighet i et bokollektiv. Der bodde det også en tidvis utagerende mann og en 69 år gammel kvinne. Josette tok henne ut etter et halvt år. Det Nanette opplevde der, gjorde henne så redd at hun siden har hatt angst for å flytte hjemmefra.

Tidligere jobbet Nanette med veving ved VTA-bedriften Balder Tekstil AS i bydel Frogner. Her ble det stilt strenge krav både til produksjon og kvalitet. Hun var omgitt av kolleger hun trivdes med, kompetente fagfolk og ble av alle beskrevet som en produktiv og dyktig arbeidstaker.

Etter hvert etablerte bydel Gamle Oslo et eget dagsenter som i en periode hadde for mange ansatte. I 2007 ble flere personer med funksjonsnedsettelse som var hjemmehørende i bydelen, men hadde arbeidstilbud andre steder, trukket ut og overført til dagsenteret for å få utnyttet kapasiteten. En av dem var Nanette. Josette fikk høre om omplasseringsplanene i forkant, men ga beskjed om at det var en diskusjon som måtte tas når og hvis det ble aktuelt.

Støttekontakt Lill Eva Paulsen (til venstre) jobber gratis sent og tidlig for å hjelpe kreftsyke Josette Hasleengen og datteren Nanette.

Omplasseringen

Josette jobbet på dette tidspunkt som nattevakt i et bofellesskap for personer med utviklingshemning. Noen måneder senere fikk hun plutselig en telefon fra bydel Gamle Oslo med beskjed om at omplasseringen fra Balder Tekstil til dagsenteret skulle finne sted. Henvendelsen kom uventet og på dagtid da Josette sov etter å ha vært oppe hele natten. Fortumlet over å bli vekket, fikk hun ikke med seg det som ble sagt. Det lille hun selv sa, ble tolket som et samtykke. Da virkeligheten gikk opp for henne, var omplasseringen avgjort.

I forkant av selve overføringen kom ansatte i bydel Gamle Oslo på besøk til Balder Tekstil for å se nærmere på hva som måtte gjøres av tilrettelegging for Nanette på dagsenteret. Etter det SFA erfarer vakte dette besøket bekymring blant fagfolkene på Frogner. Det kunne virke som om Nanette kunne mer om veving enn de som

skulle tilrettelegge hennes nye dagtilbud.

På dagsenteret i bydel Gamle Oslo ble det satt opp en vevstol for Nanette på et eget rom. Vant som hun var til å arbeide produksjonsrettet og med å ha unge kolleger og fagfolk rundt seg som kunne veilede, følte hun seg utrygg der fra første stund. Ettersom dagsenteret manglet god nok kompetanse på vev, ble skyttelen til Nanette i stor grad liggende stille. I stedet gikk dagene med til oppgaver som maku- lering, frimerke-klipping og svømming og tur hver tirsdag og fredag.

Hjemme på heltid

Det tok ikke lang tid før det kom hilsener til de tidligere kollegene på Balder Tekstil fra Nanette som lengtet tilbake til sin gamle arbeidsplass. Fire år etter er savnet like stort – og gjensidig. Ansatte ved Balder Tekstil har siden ved flere anledninger tatt initiativ for å forsøke å få sin dyktige

og arbeidsglade veverske tilbake. Men bydel Gamle Oslo har ikke vært til å rikke.

For to år siden orket ikke Josette å se på hvordan datteren vantrivdes på dagsenteret lenger. Da hadde også hun flere ganger forgjeves bedt om at Nanette skulle tilbakeføres til Balder Tekstil. Siden har Josette hatt datteren hjemme på heltid. Nanette blir mer og mer urolig over å være så mye innendørs – noe som går ut over moren. Bedre har det ikke blitt etter at Josette fikk sin kreftdiagnose.

Kollapset

SFA dro på hjemmebesøk, og møtte en nedkjørt Josette, som i tillegg til å ta seg av datteren på heltid, nå delvis har mistet synet på begge øyne og nesten ikke får i seg mat. Det er så vidt hun greier å gå til nærmeste dagligvarehandel. Hun har fått tilbud om fire og en halv time hjemme-hjelp pr. måned til 220 kroner timen, men har takket nei – både fordi hun ikke har råd – og fordi en times arbeidstid pr. gang ikke står i forhold til behovet. Dagen etter vårt møte kollapset 59-åringen og ble innlagt akutt på Lovisenberg sykehus. I tillegg til de andre fikk hun denne gangen diagnosen ”utmattelse”.

Til tross for omfattende strålebehandling i sammenhengende 30 ukedager, er svulstene i hodet hennes fortsatt aktive. Både strålingen og cellegiften gir store bivirkninger. Når Josette har tatt cellegift-tablettene, greier hun ikke å stå opp før ut på ettermiddagen, er svimmel og kaster opp i et sett. Alt mens datteren går hvileløst rundt og stadig spør om moren kommer til å dø. Nanette ser og forstår at Josette stadig blir sykere og orker mindre og mindre.

Saksbehandling

Etter at Josette fikk kreftdiagnosen 10. desember i fjor, søkte hun bydel Gamle Oslo om en BPA-ordning til Nanette slik at støttekontakten kunne tre inn som personlig assistent hvis hun selv ble for sliten eller lagt inn på sykehuset. Hun ble operert 27. desember. Da hadde Josette fortsatt ikke fått svar fra bydelen. Nytt-årsaften kom det telefon fra bydelen med tilbud om at Nanette kunne få plass på det samme dagsenteret som moren hadde tatt henne ut fra et år og åtte måneder tidligere. Dette takket Josette nei til.

18. januar får hun en forvaltningsmelding fra bydelen om at søknaden om BPA

var mottatt og at den var forventet å bli behandlet innen april. Det endte med at søknaden om BPA i brev av 17. februar ble avslått – ni uker etter at Josette fikk diagnosen. 25. februar sendte hun en klage på dette avslaget. 14 uker senere var klagen fortsatt ikke behandlet av bydelen. Bydelen valgte i stedet å tilby henne andre tjenester som ”vi anser som mer hensiktsmessig for å ivareta dine bistandsbehov”. Det skulle vise seg å være åtte timer i stedet for fire timer støttekontakt til Nanette pr. uke.

Etter at bydel Gamle Oslo fikk skriftlige henvendelser fra fagfolk både i voksenhabiliteringstjenesten og Kreftsenteret ved Ullevål universitetssykehus, ble dette vedtaket omgjort. I disse brevene oppfordres bydelen om å tilrettelegge for et helhetlig tilbud til Nanette – i samarbeid med mor. Antallet støttekontakt-timer ble deretter økt fra åtte til 15.

Nanette fikk dessuten tilbud om å benytte avlastningsleiligheten i et bosenter der det også er et aktivitetssenter i samme hus som hun kunne gå til. Josette mente at oppfølgingen datteren ville få der, var utilstrekkelig, at datteren ville føle seg utrygg uten noen kjente rundt seg og takket nei. Bydelen var uenig i hennes vurdering, og viste til at med kvalifisert personale på døgnbasis tilgjengelig, ville Nanette få den bistanden hun trengte. ”Vi mener at dette tilbudet er svært egnet for Nanette”, fastslår bydelen i et brev til Josette.

- Binder du Nanette for tett til deg, Josette?

- Hun har tette bånd til meg, og jeg til henne. Til tross for den dårlige erfaringen hun fikk i det første botilbudet, har hun likevel ingen problemer verken med å flytte hjemmefra eller reise til steder med fremmede. Men: Forutsetningen er at hun får med seg Eva Lill Paulsen som hun stoler hundre prosent på. Dette må med andre ord skje på en måte som gjør at hun føler seg trygg! Er det så mye å be om? Ikke nytter det å tvinge henne til noe annet heller. I så fall reagerer hun med angst og utagering. Poenget er at hvis hun er trygg, er jeg det også, svarer Josette.

- Hvor lenge greier du å stå i så mange og store problemer samtidig?

- Jeg er sta av natur og har alltid vært sånn. Nanette betyr alt for meg. Det eneste som betyr noe nå, er at hun får tilbake jobben på Balder Tekstil og at bydelen gir

henne de tjenestene hun trenger. Mitt håp er at Eva Lill Paulsen får fortsette, og at arbeidstiden hennes blir økt til åtte timer pr. dag. Dette er også noe hun ønsker. Jeg gir ikke opp – så lenge det er pust i meg, svarer Josette Hasleengen.

Velferdstilbud uten kontroll

- Denne tragiske saken viser svakheten i velferdsstatens fundament. Rettsikkerheten er svakest for dem med størst behov. Det er et paradoks at både mor og datter ville hatt en langt bedre rettsstilling om konflikten hadde dreid seg om en garasje og ikke fundamentale menneskelige behov for aktivitet, selvstendighet og trygghet.

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen viser til at kommunene etter hvert har fått rimelig gode kontrollsystemer på økonomifeltet. - I mange kommuner virker det likevel som om velferdsproduksjonen er totalt uten kontroll. Kommunale forvaltere sitter i realiteten med bukten og begge endene og kan diktere livsforholdene for mennesker med store bistandsbehov.

I behandlingen av den nye helse- og omsorgsloven har Stortinget nå anledning til å rette opp den spesielt svake retts situasjonen til mennesker med behov for bistand. Det er svært skuffende at lovforslaget fra regjeringen vil videreføre dagens umenneskelige retts situasjon, presiserer Jens Petter Gitlesen.

Bydel-svar på SFA-spørsmål

Samfunn for alle (SFA) har stilt skriftlige spørsmål om Josette og Nanettes livssituasjon til Katalin Simon (KS) som er avdelingssjef for myndighetsoppgaver eldre og funksjonshemmede i bydel Gamle Oslo. Spørsmålene ble stilt før Josette kollapset og ble innvilget akutt på Lovisenberg sykehus:

SFA: - Mener du at bydelens saksbehandling for å ivareta Josette og Nanette Hasleengens behov – har vært god nok – spesielt etter at førstnevnte ble alvorlig syk?

KS: "Innledningsvis så må jeg presisere at vi ikke kan gå i detalj i vår besvarelse av spørsmålene da taushetsplikten må ivaretas. Bydelen forstår at mor og datter er i en meget vanskelig situasjon og Bydel Gamle Oslo ønsker å hjelpe begge på en best mulig måte.

Bydelen har i årenes løp hatt mye kontakt med familien, og de har hatt tildeelt forskjellige tjenester utfra søknader og behov. I den siste tiden har bydelen i samarbeid med mor tilbudt forskjellige løsninger for å imøtekomme familiens spesielle behov, uten at man har klart å komme til en omforent løsning."

SFA: - Fagfolk fra både voksenhabiliteringstjenesten og Kreftsenteret ved Ullevål universitetssykehus har tatt skriftlig kontakt med bydelen, vist til at dette er en hastesak og oppfordret dere til å følge opp med et helhetlig tilbud i samarbeid med mor. Mener du at bydelens oppfølging har vært i tråd med dette?

KS: "Bydelen har tildelt tjenester i henhold til kommunens ansvarsområde og ikke minst i henhold til familiens ønsker og behov i denne situasjonen".

SFA: - Enhetsleder og teamleder fastslår i brev til Josette Hasleengen at tilbudet dere har gitt til Nanette i Valle bosenter som mor har takket nei til, er "meget egnet for Nanette". I hvilken grad er brukermedvirkning en del av bydelens rutiner i arbeidet med tilretteleggingen av tilbud til mennesker med kronisk sykdom og funksjonsnedsettelse?

KS: "Brukermedvirkning er en del av vår arbeidsmetode og skal i alle saker ivaretas. Når det gjelder tilbudt bo- og tjenestetilbud for å avlaste mor, så ble dette gjort i tett samarbeid med familien. Til botilbudet er det knyttet en personalbase med heldøgns tjenester".

SFA: - Er et sted "meget egnet" når mor, som kjenner sin datters behov best av alle, er helt uenig?

Dette spørsmålet har ikke Katalin Simon besvart, (red. anm.)

SFA: - Nanette tør ikke å gå ut alene. Mor er etter hvert blitt så syk at hun i liten grad er i stand til det selv. Datteren har fått økt sitt støttekontakttilbud til 15 timer – pr. uke – som dermed er den tiden hun kan være utenfor leiligheten og sammen med andre. Jeg vil gjerne at du kommenterer det.

KS: "Vedtaket om støttekontakt ble økt for å ivareta fritidsbehovet og eventuell avlastningsbehov".

SFA: - Med henvisning til økonomi overførte dere Nanette for fire år siden fra Balder Tekstil der hun trivdes til et dagsenter i Bydel Gamle Oslo der hun vantrivdes fra dag en. Siden har mor gang på gang bedt om at hun må få denne jobben tilbake. Vil dere nå oppfylle den alvorlig syke morens høyeste ønske og i tillegg gi Nanette flere støttekontakttimer – som kan gi de to kvinnene et mer levelig liv under samme tak?

KS: - Bydel Gamle Oslo opprettet eget dag- og aktivitetstilbud i bydelen. I den sammenheng ble en plass tilbudt Nanette, dette skjedde i samarbeid med familien. Det medfører derfor ikke riktighet at bytte av dagtilbudet var begrunnet i økonomi.

Avslutningsvis så ønsker bydelen å formidle at vi vil gjøre vårt ytterste for å imøtekomme familiens behov og ønsker tett dialog for å ivareta brukermedvirkning og treffe med riktige tjenester", skriver Katalin Simon.

Sistel!

Etter et møte med Josette Hasleengen på Lovisenberg sykehus, har bydel gamle Oslo fattet nye vedtak.

Nanette har fått BPA (Brukerstyrt personlig assistanse). Lill Eva Paulsen skal jobbe 39 timer pr. uke – nå som hennes personlig assistent. 32-åringen skal ellers få bistand fra tjenesteytere i bydelen som hun kjenner fra før.

Vedtaket gjelder for tre måneder. SFA følger saken og kommer tilbake til den i neste nummer.

Nytt magasin

Hvordan kunne Norge snu ryggen til den alkoholisererte og voldelige Roger med utviklingshemning?

I en 40 sider lang reportasje i det nye magasinet "Plot" gransker frilansjournalist Thomas Ergo hvordan familien, hjelpeapparatet og samfunnet forholdt seg til Rogers problemer fra han ble født i 1973 til han ble drapsmann 30 år senere og dømt til tvungen omsorg. Redaksjonen har også gransket hjelpeapparatets rolle overfor 12 andre personer med utviklingshemning som er dømt til tvungen omsorg – etter at ordningen ble innført i 2002. Det nye magasinet ble nylig lansert og fås kjøpt hos Mix og Narvesen.

SFA-kommentar

Etter at SFA sendte og fikk svar på ovennevnte spørsmål fra bydelen, har vi fra flere hold fått mer informasjon om det som skjedde da Nanette Hasleengen ble overført fra Balder Tekstil AS til dagsenteret i bydel Gamle Oslo. Disse

opplysningene kommer fram i reportasjen på side 6 og 7. Dette er årsaken til at vårt siste spørsmål til avdelingssjef Catalin Simon er noe upresist formulert.

Mye positivt om ny uføretrygd

Regjeringens forslag til ny uføretrygd er utformet på en måte som gjør at mange personer med utviklingshemning vil komme bedre ut med det nye systemet.

Det legges opp til vanlig inntektsbeskatning av uføretrygden, som medfører en mye høyere skatt enn i dagens system. Dette skal kompenseres fullt ut gjennom en høyere brutto pensjon. Dette innebærer at det ikke vil bli noen reduksjon i det beløpet man får utbetalt hver måned. Fordelen med det nye systemet er at alle som mottar uføretrygd vil få høyere brutto inntekt – som vil gi bedre betingelser i forhold til låneopptak og mulighet for å benytte fradragsmulighetene i skattesystemet.

De som får uføretrygd vil få alderspensjon fra fylte 67 år. Dette er svært positivt. Det skal derimot foretas en delvis levealdersjustering, men detaljene her er foreløpig uklare.

Friløpsgrensen

Fribeløpsgrensen skal settes ned fra omtrent 75 000 til ca. 30 000 kroner pr. år. For personer som allerede har uføretrygd vil det være

en delvis nedtrapping som gjør at de nye reglene for fribeløp ikke vil gjelde før i 2020. Beløpet vil da være 60 000 kroner pr. år fra 2015 til 2020. Arbeidstakere med utviklingshemning i VTA-tiltak vil være fritatt for fribeløpsgrensen.

For andre – det vil si de som jobber deltid i ordinært arbeid, eller som mottar "motivasjonslønn" – vil beløpet man kan tjene ved siden av trygden gå ned. Dette vil etter NFUs erfaring angå et svært begrenset antall personer med utviklingshemning, ettersom det er få som tjener over 2700 kroner pr. måned.

Kort sagt

NFU mener kort sagt at dette forslaget har flere positive sider – selv om det for noen vil kunne få konsekvenser at fribeløpsgrensen settes ned. Sett under ett er det likevel flere positive sider ved forslaget for personer med utviklingshemning.

Det er lagt ut mer stoff om forslaget til ny uførepensjon på www.nfunorge.org

NFU ble hørt av Finanskomiteén

Kommunene får kompensert momsutgiftene til boliger som er spesielt tilpasset helse- og sosialtjenester. Dette bidrar trolig til at kommunene satser på institusjonsbygging. NFU har lenge beklaget denne ordningen. Nå får vi støtte fra politikerne i Stortingets finanskomiteé.

I en merknad fra flertallet i komiteen heter det:

"Flertallet har registrert at det gjentatte ganger er stilt spørsmål ved kompensasjonsordningen for merverdiavgift ut ifra rettferdighetsbetraktninger, selv om ordningen med kompensasjon av merverdiavgift verken har fordelingsmessige eller sosialpolitiske siktemål. Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) hevder at kompensasjonsordningen for boliger tilpasset helse- og sosialtjenester vil kunne ha utilsiktede virkninger i strid med nasjonale politiske målsetninger. Flertallet viser til at regjeringen har nedsatt et utvalg som skal drøfte og gi tilrådinger om oppgaver i den sosiale boligpolitikken og hvordan disse kan løses."

Regjeringens boligutvalg er inne i avslutningsfasen av sitt arbeid. - NFU ser med spenning frem til utvalgets vurdering av momskompensasjonen, skriver forbundsleder Jens Petter Gitlesen i en kommentar på www.nfunorge.org

Fokus på tidlig innsats

- Spesialpedagogiske tiltak settes ofte inn altfor sent. I grunnskolen brukes det tre ganger så mye på spesialundervisning på 10. som på 1. trinn. Slik bør det ikke være.

Tidlig innsats er derfor et hovedpunkt i stortingsmeldingen "Læring og fellesskap", som kunnskapsminister Kristin Halvorsen presenterte nylig.

Departementet vil videreføre spesialundervisningen som en rettighet for den enkelte som trenger det. - Spesialundervisningen skal likevel ikke

være det første skolen tyr til – heller ikke det siste, presiserte statsråden. Som også understreket at spesialundervisningen ikke må vare lenger enn nødvendig. - Departementet skal nå gjennomføre tiltak for å få ned saksbehandlingstiden for de som trenger spesialundervisning.

Med unntak av at Statped skal omorganiseres, inneholder denne stortingsmeldingen ingen omfattende grep. Departementet mener at dagens system i hovedsak er godt

nok og at det er om å gjøre å få det til å fungere bedre.

Stortingsmelding 18 /2010-2011) "Læring og fellesskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov" kan lastes ned fra Kunnskapsdepartementets nettside www.regjeringen.no/nb/dep/kd

Vi viser ellers til leder på side 4 og til at det kommer et intervju med kunnskapsminister Kristin Halvorsen i neste utgave av Samfunn for alle.

- NFU i medvind

Vi presenterer med dette et nytt intervju-innslag i Samfunn for alle under vignetten "Status quo med forbundslederen". Det skal stå i siste utgave før sommerferien og i den siste før årsskiftet. I disse intervjuene vil Jens Petter Gitlesen både oppsummere, kommentere og orientere om saker som NFU arbeider med utad i tillegg til å formidle nytt fra organisasjonen internt.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

- Min opplevelse er at NFU er i medvind. Det blir stadig flere som lytter til argumentene våre og følger med på sakene vi arbeider med. Vi jobber aktivt og uformelt overfor sentrale myndigheter. Siste gang vi skulle møte ett medlem av Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomite, stilte det fem representanter.

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen viser samtidig til at sekretariatet også får stadig flere henvendelser fra både medlemmer, sentrale politikere og byråkrater. - De søker informasjon om problemstillinger og vil vite hvordan vi tenker. I stortingsmeldinger og proposisjoner blir NFU også stadig oftere nevnt.

Gitlesens inntrykk er at det etter hvert er blitt større bevissthet om at noe må gjøres med utviklingshemmedes levekår. - Noe er allerede i gang. Til høsten vil det bli arrangert store konferanser over det ganske land i regi av Barne- og likestillingsdepartementet. Her skal det formidles informasjon om føringer fra ansvarsreformen. I tillegg til ansvarsreformen, vil konferansene også rette søkelyset på viktige begivenheter som har skjedd etter 1991, som for eksempel diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Viktige aktører i kommuner, fylker og regionale statlige regionale organer er målgrupper for disse arrangementene.

Jeg er dessuten svært fornøyd med at Nasjonalt kompetansesenter om utviklingshemning (NAKU) blir eksplisitt nevnt som et middel i norsk skolepolitikk. Det var i tillegg mer enn gledelig at både statsråd Kristin Halvorsen og statssekretær Lisbeth Rugtvedt hadde egne møter med elever med utviklingshemning i forkant av stortingsmeldingen om spesialundervisning. Begge innser at opplæringen for denne elevgruppen ikke fungerer slik den skal, har lyst til å gjøre noe og ber i tillegg også om innspill fra NFU. Det er ikke uten grunn at departementet nå arbeider med et eget program "Vi sprenger grenser" som nettopp vil handle om utvikling av tiltak for elever med utviklingshemning

Sanksjonsmidler

En annen viktig begivenhet det siste halvåret var flertallsmerknaden i Justiskomiteen nylig der regjeringen bes om å vurdere sanksjonsmidler overfor kommuner som ikke følger opplærings- og sosial- og helsetjenesteloven (Les mer om dette i intervjuet med stortingsrepresentant Sigvald Oppebøen Hansen på side 24 red.anm.). Det var blant andre

markante AP-politikere som bidro til dette.

NFU er i tillegg ofte nevnt i proposisjonen om ny helse- og omsorgslov. Svært mange av våre kritiske merknader til høringsnotatet er tatt til følge. Til og med under den muntlige høringen ble forbundet nevnt av tilstedeværende komite-medlemmer som ba om å få oversendt våre synspunkter til egen e-postadresse.

Momskompensasjon

Også finanskomiteens flertallsmerknad om momskompensasjon viser at politikerne nå lytter til NFU. I merknaden bes regjeringen vurdere regelverket med henvisning til vår frykt for at denne ordningen vil stimulere til institusjonsbygging.

Regjeringen vedtok at det skulle kuttes tiltaksplasser. NAV valgte de som kostet mest – selvsagt i skjermet sektor. NFU har imidlertid et tett samarbeid med Arbeidsgiverforeningen for vekstbedriftene ASVL. Flere stortingspolitikere engasjerte seg også – og i revidert nasjonalbudsjett var de fleste av de nedlagte tiltaksplassene tilbake. I høstens statsbudsjett regner jeg med at det blir tatt grep for å hindre liknende triksing i framtiden, presiserer Jens Petter Gitlesen.

Media

Forbundslederen kommer også inn på NFUs rolle i forbindelse med rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse (BPA). - I denne saken har vi både vært en pådriver, innpisker og rådgiver overfor sentrale politikere.

Media har også oppdaget oss. Både i Dagbladet, VG og TV2 har det vært mye stoff om mennesker med utviklingshemning. Det har også blitt stadig flere oppslag i andre fora.

- *Selv om NFU er i medvind og markerer seg utad i stadig flere saker, er det mange som synes arbeidet med å bedre utviklingshemmedes levekår går altfor sakte?*

- Politikk er en treg materie. Det tar en stund før disse systemene begynner å reagere. Men når de først reagerer, har vi fått fokus og da vil snøballen begynne å rulle av egen kraft. Bare det at vi har fått større fokus på sakene våre, vil avstedkomme mer. Vi skal uansett stå på videre – som best vi kan, lover Gitlesen.

Økonomien

Han kommer deretter inn på køen av utfordringer internt som forbundet også står overfor. - Det handler for eksempel

- Det er blitt større bevissthet om at noe nå må gjøres for å bedre utviklingshemmedes levekår, sier forbundsleder Jens Petter Gitlesen.

om økonomien som har vært stram. Dette har ført til at vi har måttet spare på alle områder. Aktivitetene overfor tillitsvalgte i organisasjonen har for eksempel aldri vært mindre og er nå redusert til et vedtektsfestet minimum med bare to fylkesledersamlinger og seks landsstyremøter i året.

I fjor hadde vi imidlertid et gledelig overskudd – som likevel kan være en tilfældighet – slik det alltid er med inntektene til NFU. Hvor mye vi får inn, er for eksempel avhengig av om vi får de prosjektene vi har søkt på. Størrelsen på de ulike tilskuddsordningene varierer dessuten fra år til år osv. Overskuddet i 2010 må likevel ikke på noen måte få oss til å tro at vi er over kneiken. Vi skal likevel forsøke å utvide fylkesledersamlingene med en dag i håp om at det kan bidra til noe mer aktivitet overfor tillitsvalgte. Hvis de gledelige resultatene i fjor gjentar seg, er det grunn til å bruke enda mer på dem.

Rygggraden i NFU er aktive tillitsvalgte i organisasjonsleddene. Det å redusere aktivitetene overfor denne målgruppen, er riktignok mulig på kort sikt. Men på lang sikt er en slik reduksjon det samme som å bryte ned organisasjonens styrke. Velferdspolitikken styres i stor grad av kommunene, og i regionene. NFU er helt avhengig av de mange dyktige tillitsvalgte i alle organisasjonsleddene.

Sprengt kapasitet

Denne våren har vi for første gang også opplevd at vår kapasitet er sprengt – hvilket i praksis betyr at det er saker vi må si nei til å bruke tid på. Dette gjelder både politiske saker og bi-stand til enkeltpersoner. Selv om det er mye mediedekning på fosterdiagnostikk og selektiv abort, er det andre som holder

denne viktige debatten varm. Den har heller ikke kommet opp på den nasjonale politiske dagsorden ennå. Landsstyret har derfor valgt å sette den på vent til høsten. Vi har måttet prioritere de sakene som er på den politiske dagsorden denne våren.

Det at vi møter disse kapasitetsproblemene sier samtidig noe om NFU som en aktiv organisasjon – noe som i seg selv er positivt. Vi skal være glade for at vi stanger mot den grensen vi har kapasitet til. NFU har ikke behov for uutnyttede ressurser. Nå er det bare om å gjøre at dette ikke blir et stressmoment for ansatte og tillitsvalgte.

- Hvor står og går NFUs eget forum "Aktiv i egen organisasjon"?

- Sykdom og andre uforutsette omstendigheter har skapt problemer i startfasen. I disse dager samles imidlertid representantene på nytt. Det er nedsatt et utvalg som skal drive dette tiltaket videre – men trolig i en noe annen form enn hittil. Jeg er uansett opptatt av å få etablert et bærekraftig forum som når fram til flest mulig, presiserer Jens Petter Gitlesen.

Høstens valg

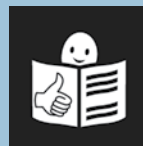
Høstens kommune- og fylkestingsvalg er noe som naturlig nok opptar NFUs forbundsleder. - Vi har tidligere gjennomført populære kurs for medlemmer med utviklingshemning om valg og bruk av stemmeretten. Politikk handler som kjent i stor grad om å uttrykke interesse, vilje og å prioritere mellom ulike behov. Det er like legitimt at mennesker med utviklingshemning har interesser som de ønsker ivarett – som mennesker uten. Det er heller ingenting i det politiske systemet som tilsier at det skal være lavere politisk aktivitet blant dem enn blant andre. Men i praksis er det alt for sjelden at mennesker utviklingshemning uttrykker seg i en politisk sammenheng – i den forstand at de deltar i politiske fora.

Her ligger det et stort potensial. NFU har materiale klart og lang erfaring med å holde informasjonskurs om vårt politiske system. Jeg oppfordrer flere til å satse på det.

Det er også verdt å ha i mente at valgkamptiden er den beste – med tanke på å få politikerne i tale. Dette må vi benytte oss av for å få satt våre saker på dagsorden. Det spiller liten rolle om møtene med politikerne i forkant av valgdagen skjer i regi av NFU, SAFO eller FFO. Poenget er å få politikerne til å uttale seg klart om sine respektive partiers politikk overfor mennesker med funksjonsnedsettelse generelt og utviklingshemning spesielt. Dette er fundamentalt for alt interessedpolitisk arbeid! Og selv om politikerne ikke kan si noe om det, så skal de likevel uttale seg i slike fora. Det å få dem i tale, vil med andre ord bidra til at de setter seg inn i sakene våre, sier Jens Petter Gitlesen.

Jarle + Høyre = Sant

LETTLEST

Hvorfor er Jarle Holtet fra Oslo med i partiet Høyre?

Høyre har en bedre skolepolitikk enn andre partier, mener han.

Og de er mer opptatt av behovene til personer med funksjonshemninger.

Jarle kjenner ingen andre personer med utviklingshemning som engasjerer seg politisk.

Han har vært med i Høyre i 5 år. Han synes det er viktig at politikerne skal forstå ordentlig hvordan personer med funksjonshemninger har det. Det kan han bidra med.

Jarle er opptatt av livskvaliteten til de eldre. Det er de eldre som har bygget opp velferdssamfunnet, sier Jarle.

I dag får de altfor lite hjelp. Det er en skam, mener han.

Jarle er en aktiv kar. Han går på møter i Høyre og Røde Kors. Dessuten går han mye på tur og er mye sammen med familien. Han liker seg godt i leiligheten sin i en omsorgsbolig. Der bor han sammen med 5 andre personer.

Husarbeidet gjør Jarle selv. De ansatte på stedet sjekker om han gjør det skikkelig. De hjelper ham også med å handle og enkelte andre praktiske ting.

Jarle mistet jobben for 3 år siden. Han håper at Høyre kan gjøre en bedre jobb for å skaffe flere arbeidsplasser til personer med yrkeshemning.

- Jeg har vært medlem av Høyre i fem år, gleder meg til høstens valg, men kjenner ingen andre personer med utviklingshemning som engasjerer seg politisk verken i eget eller andre partier. Flere burde gjøre det. I stedet for å klage over alle tiltak som blir nedlagt og alt ellers som ikke fungerer, burde de ta ansvar og selv forsøke å bidra for å få det bedre.

Som Høyre-medlem er Jarle Holtet fra Oslo mest opptatt av situasjonen for personer med funksjonshemning. Han vil at politikerne i større grad skal forstå hvordan denne store gruppen innbyggere har det. - Det er vi som vet best hvor skoen trykker. Politikerne kan for lite om dette og burde være mer lydhøre.

Jeg synes for eksempel tilgjengeligheten for rullestolbrukere og andre bevegelseshemmede er for dårlig både i egen bydel Østensjø og i hovedstaden for øvrig. Eldres livskvalitet er også noe jeg mener mye om. Det har jeg gjort siden det for noen år siden ble satt i gang et prosjekt med bruk av stoppeklokke på et sykehjem i bydelen for å se hvor lang tid tjenesteyterne brukte på hver pasient. Vi må ikke glemme at det er de eldre som har bygget opp dagens velferdssamfunn. I dag får de altfor lite hjelp. Det er en skam.

På spørsmål om hvorfor han er medlem av nettopp Høyre, svarer Holtet at partiet etter hans oppfatning har bedre skolepolitikk og i større grad fokuserer på funksjonshemmedes behov enn de andre. - Dette er et valg jeg selv har tatt – og handler ikke om at jeg har latt meg påvirke av noen. Mitt håp er nå at Høyre vil få større innflytelse i Østensjø bydel etter kommune- og fylkestingsvalget til høsten, og ved å bruke stemmeretten vil jeg bidra til det.

- Er det politikere i Høyre du liker bedre enn andre?

- Jeg synes Erna Solberg og Jan Tore Sanner gjør en spesielt god jobb, svarer Jarle Holtet.

På spørsmål om hvordan han med sin utviklingshemning blir tatt imot av de andre medlemmene i partiet, svarer Holtet at han blir ønsket hjertelig velkommen

Jarle Holtet fra Østensjø bydel i Oslo gleder seg til nok en gang å stemme Høyre ved høstens kommune- og fylkestingsvalg.

på medlemsmøtene. - De spør meg alltid hvordan jeg har det, og om hva jeg mener om hvordan det best kan legges til rette både for personer med utviklingshemning og andre funksjonshemmede i bydelen. De sier at de skal forsøke å rette opp det jeg mener ikke fungerer.

41-åringen mistet selv en jobb han trivdes med for tre år siden og har vært arbeidsledig siden. - Jeg har forgjeves bedt om å få komme tilbake. Mitt håp er derfor også at Høyre vil gjøre en bedre jobb for å etablere flere arbeidsplasser for yrkeshemmede.

Hverdagen

- *Hvordan bruker du tiden din nå?*

- I tillegg til å gå på møter i Høyre og Røde Kors går jeg mye på tur. Jeg er ofte sammen med familien min og trives dessuten veldig godt hjemme. Etter at jeg flyttet fra foreldrene mine for syv år siden, har jeg leid en leilighet på 50 kvadratmeter i en omsorgsbolig på Ulsrud. Jeg bor sammen

med fem andre personer med utviklingshemning der. Vi har fester og andre felles arrangementer med jevne mellomrom og drar på turer til Sverige sammen av og til også. Det som er dumt, er at husleien der er høy. Den har nettopp økt til over 6000 kroner. Jeg har det likevel ganske greitt økonomisk med kommunal bostøtte og uførepensjon.

Jeg trenger ikke så mye hjelp hjemme, og gjør husarbeidet selv. Det er noen ansatte som jobber hos oss, og de stikker

innom for å sjekke at jeg har gjort det skikkelig. De hjelper meg i tillegg med å handle og enkelte andre praktiske ting. I ferier drar jeg ofte til Eidene. Jeg har vært på NFUs organisasjonsleir på Tromøya flere ganger også. Jeg meldte meg ut av forbundet for en stund siden for å se hvordan det var, men nå har jeg meldt meg inn igjen. Hvem vet – kanskje jeg tar turen til Tromøya igjen neste sommer, sier Jarle Holtet.

SKAUGE FORLAG

www.skaugeforlag.no
post@skaugeforlag.no • 55 33 21 52

Gode liv i egne hjem

Etter at vi flyttet hjemmefra for mange år siden har ingen av oss hatt behov for tjenester av noe slag – bortsett fra litt bistand til skrivearbeid og hjelp til å betale regninger.

På verandaen med morgensol – og blomster som må stelles.

49 år gamle Jorunn Gåskjøl og 46 år gamle Jon Erik Rømen har vært forlovet siden 2005. Selv om begge har lyst til å gifte seg, har det blitt med drømmen. – Flytter vi sammen, får vi mindre i trygd – og det har ingen av oss råd til. Derfor bor vi hver for oss – men er sammen så ofte som mulig, og da helst hos Jon Erik – som har eget soverom, sier Jorunn. Som likevel synes dette er en grei ordning. – På denne måten kan vi være for oss selv hvis vi blir lei av hverandre!

SFAs utsendte møtte 49- og 46-åringen hjemme hos Jorunn i hennes ettromsleilighet sentralt i Tønsberg. Her har hun bodd siden hun kom tilbake fra et tre års opphold på en videregående skole i Lillehammer. Leiligheten hennes er et personlig lite hjem på ca. 40 kvadratmeter – der eieren trives godt og har kort vei til jobben. I år feirer hun 20 års-jubileum som kantinearbeider ved sykehuset i Larvik.

Hennes forlovede er opprinnelig fra Oslo. Jon Erik flyttet til Larvik etter ungdomsskolen og har bodd i samme bolig i 20 år etter at han flyttet fra kjellerleiligheten i barndomshjemmet. Han jobber som snekker på en vernet bedrift i Larvik. – Jeg trives godt og kommer til å holde på så

lenge helsa holder, sier han.

Verken Jorunn eller Jon Erik har noen gang hatt hjemmehjelp eller andre tjenester fra sine respektive hjemkommuner. De lager mat og gjør alt husarbeid ellers selv.

– Etter at jeg har stått ved grytene på jobb hele arbeidsuken, hender det at jeg ber Jon Erik om å lage mat til oss når vi er sammen i helgene, sier Jorunn. Begge tyr til Fjordland – innimellom – når de skal ut på et eller annet etter jobb. Jon spiser middag i bedriftens kantine av og til også. Ellers lager begge stort sett middagsmat til seg selv på hjemmebane.

Både Jon og Jorunn fikk sine fremtidige hjem på vanlig måte. De fulgte med på boligmarkedet, gikk på visninger, fikk lån og kjøpte sine respektive borettslagsleiligheter. Siden er det som nevnt gått mange år. I dag er begge så å si gjeldfrie, og begge har valgt å ta opp nye, små lån. De vet at det lønner seg – med tanke på fradragsmulighetene det gir på skatten. Jon bruker sitt til oppussing av leiligheten nå.

Fritid

Paret prøver å være en mest mulig sammen – selv om det ikke alltid er like enkelt å få det til å klaffe. De snakker uansett sammen på telefonen så å si hver dag. Fel-

les ferie har de ikke hatt – foreløpig – men dette er noe som de har begynt å diskutere. De skal forsøke å få til noe i år – men har ennå ikke planlagt hvor eller når. Det tar de i så fall på sparket. Arbeidstakerne på Jon Eriks jobb reiser imidlertid på turer sammen – med jevne mellomrom – og da er Jorunn alltid med. Slik har de kunnet reise på tur både til syden, Danmark og til Beitostølen sammen.

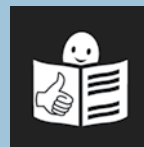
Når Jorunn ikke jobber som frivillig på ungdomstreffet for funksjonshemmede i Tønsberg eller er på styremøter i NFU Vestfold fylkeslag, slapper hun stort sett av hjemme i fritiden. Jon Erik er aktiv i kirken – der han hjelper til ved gudstjenester og synger i kirkekoret. Begge er ellers mye sammen med familiene sine – som etter hvert er blitt godt kjent med hverandre.

I september drar paret til Eidene kursenter på Tjøme. Her skal de sammen med Roar Lindeberg lede den årlige helgesamlingen for NFU-medlemmer med utviklingshemning fra Vestfold, Telemark og Buskerud.

Skjult utviklingshemning

Jorunn og Jon Erik møttes første gang på NFUs landsmøte i Stavanger og siden på ulike kurs med jevne mellomrom. Begge

LETTLEST

Jorunn og Jon har vært forlovet siden 2005. Begge har lyst til å gifte seg – men det har de ikke råd til.

Hvis de flytter sammen, mister de trygden.

Men de har det fint som det er, sier de.

Jorunn er 49 år og bor i en ettroms leilighet i Tønsberg. Hun har jobbet 20 år i kantina på sykehuset i Larvik.

Jon er 46 år, bor i Larvik der han jobber som snekker på en vernet bedrift.

Begge lager mat og gjør alt husarbeidet selv. De trenger bare litt hjelp til å betale regninger og slike ting.

Jorunn og Jon har også tatt opp lån og skaffet seg leiligheter på vanlig måte.

Kjæresteparet møttes første gang på NFUs landsmøte i Stavanger i 2003.

I dag er Jorunn styremedlem i Vestfold fylkeslag. Jon Erik er styremedlem i Larvik lokallag og i fylkeslaget.

I september drar paret til Eidene kurscenter på Tjøme.

Sammen med Roar Lindeberg skal de lede den årlige helgesamlingen for NFU-medlemmer med utviklingshemning.

har i en årrekke vært tillitsvalgte i vår organisasjon. I dag er hun styremedlem i NFU Vestfold fylkeslag, han i NFU Larvik lokallag og i fylkeslaget.

Ved første øyekast er det vanskelig å forestille seg at noen av dem har utviklingshemning. Ingen av dem blir overrasket når SFAs utsendte gir uttrykk for det. De karakteriserer sin utviklingshemning som skjult – i den forstand at den ikke synes "utenpå" og først gjør seg gjeldende når de skal lese, skrive eller foreta seg noe som har med tall å gjøre. – Du kan si det sånn at vår funksjonshemning er mer lukket inne i oss, forklarer Jorunn. Som hadde hjelpeverge før, men kuttet vedkommende ut da hjelpevergen prøvde seg på overstyring. – I dag er det mamma som hjelper meg med å betale regninger og den slags, sier hun.

Jon Erik har sin bror som hjelpeverge. – Det er ingen stor jobb. Han sjekker først og fremst at alle regninger er betalt og at selvangivelsen er riktig utfylt. Men akkurat den er det jo ikke bare oss som trenger hjelp med, tilføyer han.

– Kjenner dere mange personer med utviklingshemning som er så selvhjulpne som dere?

– Ingen av oss har fått sydd puter under armene, svarer Jon og Jorunn – nærmest i kor. Begge har vokst opp med foreldre som har lagt vekt på at de skal greie mest mulig selv. – Mitt inntrykk er at enkelte

får for mye hjelp, og synes det er ganske behagelig. På den måten blir de mer hjelpetrengende enn deres utviklingshemning skulle tilsi, mener Jorunn.

Jon Erik og Jorunn har vært forlovet i seks år nå.

Stadig mer bruk av anbud

NRK Østlandssendingen melder at stadig flere mennesker med bistandsbehov blir lagt ut på anbud.

I en kommentar på www.nfunorge.org kommenterer forbundsleder Jens Petter denne praksisen.

Han viser til bydel Sagene i Oslo der en 21 år gammel mann med autisme har måttet flytte fire ganger på kort tid etter at bydelen la behandlingen av mannen ut på anbud. I en annen omtale hevder bydelen å ha spart fem millioner kroner på denne måten.

Gitlesen mener at når konsekvensene av slik sparing kan være så store både for den det skal spares på, burde bydelen kanskje tenke seg om en gang til før de setter opp kalkylen på sparte kostnader.

- Når kommunerevisor Annette Gohn-Hellum sier reglene krever at slike omsorgsoppdrag settes ut på anbud når bydelene ikke har egne, kommunale tiltak til disse personene, burde hun også tatt med mulighetene for å inkludere sosiale hensyn i anbudskravene.

I anbudspolitikken henviser Oslo kommune til kravene for offentlige anskaffelser som kommer fra EU. Det er oppsiktsvekkende at EU-kommisjonen synes å ha et langt mer nyansert syn på anbudets rolle, bemerker Gitlesen. Han påpeker at anbudspolitikken betraktes i henhold til EU-kommisjonens veileder som et mulig middel for å skape et bedre samfunn. - Oslo kommunen har trolig mye å lære om sosiale hensyn i anbudspolitikken, understreker forbundslederen.

Gitlesen viser til professor i Europarett, Finn Arnesen ved Universitetet i Oslo. - Han mener at EØS-lovgivningens

klamme hånd ikke så klam som det gis inntrykk av. I et intervju med Dagsavisen fastslår Arnesen at norske myndigheter må forholde seg til anskaffelsesregler når de først har henvendt seg til det private markedet. Spørsmålet om det offentlige skal tilby en tjeneste selv eller bruke private – det legger ikke EØS seg opp i, sier Arnesen til avisen.

I et leserinnlegg i Dagbladet, skrevet av Mimi Bjerkestrand, leder i Utdanningsforbundet sammen med Jan Davidsen, leder i Fagforbundet, Merete Furuberg, leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Rigmor Hogstad, leder i Fellesorganisasjonen, John Leirvaag, leder i Norsk Tjenestemannslag og Asbjørn Wahl, daglig leder i For velferdsstaten, oppfordres det offentlige til å snu utviklingen med privatisering og anbud på sentrale og viktige velferdstjenester heter det i Gitlesens artikkel.

Grønne lys for makt og tvang

SINTEF har foretatt en gjennomgang av vedtak etter sosialtjenestelovens kapittel 4A – om bruk av makt og tvang overfor personer med utviklingshemning. Den viser at nesten alle vedtak som fattes av kommunene og overprøves av fylkesmennene, blir godkjent. Kommuners søknader om dispensasjon fra kravet til utdanning blant de som kan utøve makt og tvang, blir i hovedsak også innvilget.

Undersøkelsen viser i tillegg at flere tiltak som kommunene ønsker å iverksette eller videreføre, kan klassifiseres innen ulike lovhjemler. Kommunene opplever arbeidet med klassifisering og kategorisering av vedtak som utfordrende.

Lovens intensjon

Det heter videre i rapporten at resultatene samlet sett tyder på at lovens intensjon må klargjøres nærmere for å få en bedre klassifisering av vedtak som er tatt i bruk overfor

mennesker med utviklingshemning.

Fylkesmennene legger vekt på tjenesteyternes kompetanse. Det gjelder ikke bare formell kompetanse, men også kompetanse knyttet til personlig egnethet og erfaring fra arbeid med personer med utviklingshemning. Resultatene i SINTEF-rapporten tyder imidlertid på at kommunenes rekruttering av personell med ønsket fagutdanning, vil bli en utfordring.

Undersøkelsen viser dessuten at det er stor oppmerksomhet i kommunene for å finne fram til mindre inngripende tiltak og andre løsninger enn bruk av tvang og makt. Dette er et punkt det legges vekt på i fylkesmannens overprøvingsvedtak.

Interesserte kan laste ned rapporten på www.sintef.no Prosjektleder Anne Mette Bjerkan kan også gi mer informasjon på telefon 41 43 85 13.

Viktig studie om ungdomsskolen

Førstelektor Line M. Sagen ved Høgskolen i Harstad hadde skoletilbudet til ungdom med utviklingshemning som tema da hun disputerte for sin doktorgradsavhandling i helsevitenskap ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet nylig.

Her retter hun søkelyset mot hvordan ungdomsskolen ivaretar denne elevgruppens deltakelse i demokrati, deres vilkår for læring og sosiale fellesskap.

Sagen har blant annet funnet ut at elevenes formelle medvirkning i form av deltagelse i elevråd og klassens time og dermed saker som gjelder fellesskapet, er minimal. De ansatte har i tillegg begrensede ambisjoner om mange av elevenes faglige deltakelse. Det fokuseres i stedet primært på elevenes trivsel, på å forberede dem på et framtidig liv i egen bolig og lite på å fremme deres mulighet for samfunnsdeltakelse. Studien viser samtidig at elevene tar mindre del i samhandling enn elever – generelt sett. Elevene blir dermed mindre forberedt på en fullverdig borgerrolle i samfunnet enn medelevene uten utviklingshemning, skriver Line M. Sagen.

Det står mer om innholdet i avhandlingen på <http://www.hih.no/nor/hogskolen-i-harstad/?&displayitem=6148modul&e=news>

Konfirmantene samlet før seremonien: Fra venstre tvillingene Siri og Marit Bakli, Julie Holte Kjeldløkken og Tonje Haugen Eriksen. Bak ser vi Jonas Boretti Hansen.

Borgerlig konfirmasjon

Fem ungdommer med utviklingshemning ble nylig konfirmert borgerlig i regi av Human Etisk Forbund (HEF) sammen med 98 jevnaldrende i Oslo. Det var i alt 1700

ungdommer i Oslo som gjennomførte kurset – så mange at den vakre og høytidelige avslutningsseremonien måtte arrangeres flere ganger i byens stortue, Oslo Rådhus.

Kursleder for de fem ungdommene, Wenke Moe, som til daglig er barnevernspedagog og jobber med unge, enslige asylsøkere, sier i en kommentar til SFA at dette var den tredje gruppen med konfirmanter med utviklingshemning som har konfirmert seg borgerlig i Oslo. – Den første ble startet for to år siden. De to tidligere gruppene bestod av deltakere med lavere funksjonsnivå. Men det spiller ingen rolle – vi gir tilbud til alle – uansett. For vi tror det sitter en del foreldre til ungdom med utviklingshemning rundt omkring som gjerne vil, men som ikke vet at det også finnes et konfirmasjonskurs utenfor kirken som de er velkomne til å være med på.

Kursinnholdet

Moe opplyser at dette halvårige HEF-kurset vanligvis avvikles over 20 timer fordelt på 10 kvelder. Opplegget til de fem ungdommene var imidlertid komprimert til to lørdager og like mange kvelder over to og en halv time. – Vi legger vekt på å bli godt kjent, lager mat og koser oss sammen. Temaene vi har tatt for oss

har handlet om det å være mennesker, om hvordan kroppen vår forandrer seg fra vi blir født til vi blir gamle, om at vi alle er forskjellige og at vi må akseptere det. I kjølvannet av disse samtalene dro vi til Frognerparken for å ta bilder av statuene som jo nettopp viser disse ulikhetene.

Vi har i tillegg brukt mye tid på å diskutere menneskerettigheter – der søkelyset spesielt har vært rettet mot å våge å si det vi mener. Besøk på Fredssenteret og letlestboka "Alle er frie og med samme menneskeverd" som er utgitt av Amnesty i Norge, har vært inspirerende å arbeide med i forbindelse med dette temaet.

I denne sammenheng har vi også snakket mye om mennesker i mange andre land som blir satt i fengsel når de har sagt det de mener, og om hvor heldige vi er som bor i Norge og kan si det vi vil, sier Wenke Moe.

Hun er selv medlem av organisasjonens konfirmasjonsutvalg og kan gi mer informasjon om kurset for deltakere med utviklingshemning på telefon 48 05 14 18.

Kursdeltaker Joakim Vøllo Eliassen (20) lærer bildebehandling. Her klipper han bilder han har tatt selv og lagt inn på sin PC i konsentrert samarbeid med far og ledsager, Atle Eliassen og kursleder Gro Marit Rødevand.

Viktig kurstilbud om IKT

- Vi ønsker å vise at ungdom med utviklingshemning kan mestre mobilkalender, billedhåndtering og overføring mellom digitale medier blant annet via e-post. Det er samtidig viktig å øke forståelsen til deres nærpersioner for betydningen av at de bruker IKT.

AV BITTEN MUNTHE-KAAS

I forbindelse med det toårige prosjektet "IKT-mestring i dagliglivet" har Gro Marit Rødevand og Erlend Øverby i Karde AS våren 2011 gitt et viktig kurstilbud til ungdom med utviklingshemning i Oslo og Akershus. Prosjektet er finansiert med midler fra Extra Stiftelsen Helse og Rehabilitering. Det gjennomføres for NFU – som er prosjekteier.

Karde har i skrivende stund arrangert to kveldskurs over seks-åtte uker i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi, mens det tredje og siste skal tilbys elever med utviklingshemning ved Rud videregående skole i Bærum. På det første deltok ungdom i alderen 13-17 år, mens det andre var øremerket aldersgruppen 20-24 år.

Hjemmearbeid og støtte fra ledsagere spilte en viktig rolle på begge kursene. Hovedtemaene var de samme – bortsett fra at deltakerne på det andre brukte SMS og MMS. Deres ledsagere fikk også opplæring i hvordan oppføringer i mobilkalenderen kan overføres via SMS til kursdeltakernes mobiltelefoner.

Bakgrunnen

På spørsmål om hva som er bakgrunnen for dette kurstilbudet, viser kursleder Gro Marit Rødevand til at selv om ungdom med utviklingshemning liker å bruke IKT, ser det ut til at de fleste får lite opplæring i hvordan teknologien kan brukes. - Dette skjer til tross for at verktøy som

PC, digitale bilder og mobiltelefoner mest er basert på visuelle stimuli som er spesielt egnet for mange personer med utviklingshemning.

Digitale ferdigheter er dessuten viktig for å kunne leve mest mulig selvstendig i dagens samfunn. Mange personer med utviklingshemning har for eksempel god nytte av kalenderen på mobiltelefonen, men bruker den sjelden. På dette kurset lærer de digitale ferdigheter som samtidig gir den enkelte opplevelsen av å mestre. Vårt håp er at mestring av nettopp denne teknologien – som er så viktig for oss alle – vil bidra til at de som kan bruke den, får bedre kontakt både med jevnaldrende og andre i sitt sosiale nettverk.

- Vil dette opplegget etter hvert også kunne brukes av andre ungdommer med utviklingshemning som er interessert i å bruke informasjons- og kommunikasjonsteknologi?

- Nettopp dette er en svært viktig målsetting. Vi håper for eksempel å nå fram til andre personer med lærevansker og

eldre som tror at de ikke kan mestre denne teknologien, svarer Gro Marit Rødevand.

Kursmateriell

Det er utarbeidet kurspermer både for deltakere og ledsagere. Rødevand understreker at det er lagt stor vekt på å gjøre både tekst og illustrasjoner mest mulig tilgjengelig. - Vi holder i tillegg på med å utarbeide en kursveileder. Før dette materialet skal formidles videre, skal det testes på to ungdommer og deres nærpersioner som selv tar ansvar for å gjennomgå hele opplegget. Deretter vil det bli justert med utgangspunkt i deres tilbakemeldinger.

- *Hvilke tilbakemeldinger har dere fått fra deltakere og ledsagere hittil?*

- Tilbakemeldingene fra deltakerne etter det første kurset var positive. Vi så ved flere anledninger at de prioriterte kurset

fremfor andre aktiviteter. Ved avslutningen ga de også uttrykk for at de regnet med at de kom til fortsette å bruke det de hadde lært. Vi skal ta kontakt med dem igjen etter et halvt år for å få vite om de fortsatt praktiserer sine nye ferdigheter. Det har imidlertid ennå ikke gått seks måneder etter avslutningen på det første kurset. Dermed vet vi fortsatt ikke om de faktisk gjør det. Erfaringene så langt viser at deltakerne fortsatt vil trenge mye støtte fra sine nærpersioner for å kunne følge opp, svarer Gro Marit Rødevand.

De som vil vite mer om dette prosjektet, kan kontakte henne på e-postadressen gro.marit.rodevand@karde.no eller telefon 91 35 00 96. Det er også lagt ut en grundig orientering om det på Kardes nettside http://karde.no/MESTRING_norsk.html.

Dette lærer de

Følgende er noen stikkord for det deltakerne lærer i løpet av de åtte ukentlige kurskveldene om bruk av informasjonsteknologi og kommunikasjonsteknologi:

- Bruke kalenderen på mobiltelefonen
- Ta bilder og overføre bilder

- Bruke e-post
- Nettnett

De får dessuten oppgaver som skal gjøres hjemme for å styrke innlæringen mellom hver kurskveld.

LETTLEST

Ungdom med utviklingshemning liker å bruke datateknologi og mobiltelefon.

Men de fleste får lite opplæring i hvordan teknologien kan brukes.

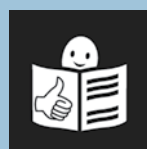
Mange kan for eksempel ha god nytte av kalenderen på mobiltelefonen. Men den blir sjelden brukt.

Firmaet Karde As i 2011 har arrangert kurs om datateknologi og kommunikasjon til ungdom med utviklingshemning i Oslo og Akershus. Kurslederne mener det er

viktig å kunne bruke data og mobiltelefon for å leve mest mulig selvstendig i dagens samfunn.

Karde As har nå arrangert 2 kveldskurs over 8 uker.

Kursdeltakerne lærer å bruke kalenderen på mobiltelefonen, ta bilder, overføre bilder og bruke e-post. De lærer også om nettnett. Det tredje og siste kurset skal tilbys elever med utviklingshemning på Rud videregående skole i Bærum.

Nei til foster- vannsprøve

Da Gunn-Britt Westerheim var 19 år gammel, fødte hun et barn med Downs syndrom. Nå er hun gravid med en gutt igjen – og har takket nei til fostervannsprøve.

På nettstedet www.klikk.no forteller den vordende tobarnsmammaen (21) om hvordan hun selv, pappa Kjartan Johannessen Tolo (25) og Jonas (1 ½ år) har det i denne ventetiden.

Hun formidler også tanker om hvordan det var å få et barn som er annerledes. Gunn-Britt har takket nei til fostervannsprøve. Det at Jonas har Downs syndrom, opplevde ikke de unge foreldrene som noen grunn til at det skal foretas spesielle tiltak i forbindelse med denne graviditeten.

Hele artikkelen er lagt ut på www.nfunorge.org

Du har rett til å bo der du vil

I mange kommuner er det slik at kommunen selv ønsker å bestemme hvor du skal bo når du er avhengig av tjenester. Men det er du som bestemmer – og du har krav på å få tjenester der du velger å bo.

AV ADVOKAT PETTER KRAMÅS
ADVOKATFIRMAET HESTENES OG DRAMER
PETTER.KRAMAAS@HESTENESDRAMER.NO

Det er mange som har opplevd at kommunen ønsker å bestemme hvor du skal bo. De sier at "dersom du har behov for tjenester fra kommunen, må du bo der vi bestemmer for å få slike tjenester".

Stadig flere kommuner bygger store "omsorgssentre" med mange boliger der de ønsker å samle mange med bistandsbehov. Og så får du klar beskjed om at bor du andre steder, har du ikke rett til tjenester. Men slik er det ikke.

Brudd på informasjons- og veiledningsplikt

Kommunen har informasjons- og veiledningsplikt. Det er bestemt i forvaltningsloven § 11. De plikter å informere deg om alle forhold som kan ha betydning for at du skal kunne ivareta dine interesser i forhold til tjenestene du trenger – både generelt og i den enkelte sak som er til behandling.

Hvis kommunen forteller at de uten videre kan bestemme hvor du skal bo, er det aktiv desinformasjon – og et klart brudd på den informasjons- og veiledningsplikten som følger av forvaltningsloven.

Ulovlig vilkår i vedtak

Ofte kommer dette til uttrykk i det enkeltvedtaket kommunen fatter om tjenestetilbudet ditt, der det er bestemt at tjenestene dine gis i tilknytning til en nærmere angitt bolig.

Det kommunen da gjør, er å stille et formelt vilkår om at du må flytte til eller bo i akkurat den boligen for å ha rett til tjenester. Men et slikt vilkår kan kommunen ikke stille. Det vil i de aller fleste tilfeller være et ulovlig vilkår, og du kan klage på vedtaket på dette grunnlaget.

Klare signaler fra Regjeringen

Det har helt fra Ansvarsformen ("HVPU-reformen") tidlig på 1990-tallet kommet klare meldinger fra departementshold om at bolig og tjenester er to forhold som skal holdes atskilt, og at det klare utgangspunkt er at du har rett til tjenester der du faktisk bor.

Og det er kommet ytterligere presiseringer i flere omganger i den senere tid.

Helse- og omsorgsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen sa i Stortingets spørretime 3. februar 2010:

"Det skal være et skille mellom tjenesten og boligen, og det skal ikke være slik at noen kan tvangs-flyttes til en bestemt bolig for å få de tjenestene man har rett på."

Hun viste til tendensen til stadig flere store omsorgssentre, og uttalte at:

"...kommunen må ikke sette flytting som vilkår for å yte nødvendige tjenester. Retten til tjenester er i prinsippet uavhengig av bosted."

Inkluderingsminister Audun Lysbakken har om mulig vært enda tydeligere i sine uttalelser. I Dagbladet 7. oktober 2010 heter det i overskriften: **"Utviklingshemmede har rett til å bo hvor de vil."**

Lysbakken sier:

"Utviklingshemmede har den samme retten som andre til å bo hvor de vil, selv om de er avhengig av et tjenestetilbud som er mer omfattende enn for andre. Det er utgangspunktet og selve intensjonen i lovverket. Jeg er veldig opptatt av at dette skal etterleves i praksis rundt om i Norge."

Det er bare i helt spesielle tilfeller det kan tenkes unntak fra denne klare hovedregelen – det Lysbakken omtaler som "ekstreme" tilfeller.

Disse klare signalene er så senere gjentatt i en rekke sammenhenger.

Selv om dette har vært den rettslige situasjon hele tiden, har det manglet på etterlevelse mange steder. Det er derfor åpenbart behov for de påminnelsene som er kommet fra sentralt hold.

Det kan tilføyes at det ikke bare er kommuner som har syndet her. Også flere fylkesmannsembeter har i sin klagesaksbehandling akseptert vilkår om å bo der kommunen vil for å få tjenester – men praksis synes nå justert i samsvar med de klare presiseringene som er kommet.

Om forholdet til kommunenes bygging av "omsorgsghettoer"

Det har i lengre tid vært stort fokus på mange kommuners iver etter å bygge store bolig-enheter og samle mange med bistandsbehov på samme sted – for å kunne ha en "rasjonell drift av tjenestene", som noen kommuner uttrykker det. En skal være særdeles nærsynt for ikke å se at dette i realiteten handler om etablering av nye kommunale institusjoner. Det er da også kommet klare politiske signaler om dette er en uønsket tendens.

Men – uavhengig av hva kommunen bygger,

kan ikke kommunen tvinge noen til å flytte til slike større enheter.

Slik sett er kommunen nødt til å etablere boligtilbud som folk ønsker å bo i for å få folk til å flytte dit. Det er derfor å håpe at presiseringene i forhold til tjenestemottakernes valgrett når det gjelder bosted – og en aktiv bruk av denne retten – kan være med på å få kommunene til å gjøre mer fornuftige valg når det gjelder boligbygging fremover.

Tydelig nok for alle

Vi får håpe det nå er tydelig nok for alle – både for de som mottar tjenester, kommuner og fylkesmenn – at ingen kan bestemme hvor du skal bo, selv om du er avhengig av tjenester fra kommunen.

Advokat Petter Kramaas

Du tror det ikke før du får se det!

Vi minner igjen om at publikum må kjenne sin besøkelsestid og dra til vakre Gålåvatn i Gudbrandsdalen i dagene 16. til 21. august for å oppleve Nordisk All-kunstverk-festivalen "Peer for alle". Kronen på verket er Henrik Ibsens mest berømte teaterstykke som skal settes opp igjen med flere hundre deltakere – med støtte – blant annet fra NFU.

Fra fjorårets oppsetning av Peer Gynt.

De som ikke har opplevd denne forestillingen, vil ikke tro hvor fantastisk den er, før de får se den!

Som et ledd i forberedelsene var en rekke av de mest sentrale aktørene samlet til arbeidshelg nylig – for å øve på forestillingen og diskutere arrangementet. Her var deltakere fra Empo TV, Dissimilis, Integretto i Trondheim, teatergruppa Frøya fra Akershus, Pionergruppen i Danmark

og Grobunn. Publikum kan igjen glede seg til den vakre musikken – spesielt komponert for forestillingen av Malt Vinje.

Prosjektleder Dag Balavoine understreker at denne festivalen slett ikke bare handler om teaterforestillingen. – Den er ment som et tilbud til deltakere både med og uten funksjonsnedsettelse, som enten bare vil ha en spennende ferie eller også spille skuespill. I løpet av denne uken ar-

rangerer vi en rekke ulike aktiviteter i den vakre fjellnaturen rundt Gålåvatn. Stikkord er folke- og streedance, dramalek, historiefortelling, fordypning i Peer Gynt, fjelltur, fiske, kano, besøk i stavkirken, kunst- og ansiktsmaling – for å nevne noe, sier Dag Balavoine. Som kan gi mer informasjon på telefon 99 60 88 10 eller 72 52 70 80.

Skuespillere øver. Mats Sollie fra Empo TV (til venstre) spiller Peer Gynt.

Festivalklovnene er på plass – i år også!

Tull med BPA-tall

Et utvalg under Helse- og omsorgsdepartementet har utredet kostnadene av en eventuell rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Utredningen bidrar trolig mer til tåkelegging enn til oppklaring.

Les mer på NFUs nettside www.nfunorge.org

"Kultur handler om selve livet"

(Fra Nordnorsk Kulturhistorie)

Idrett og kultur har alltid vært viktige områder i SpareBank 1 Nord-Norges samfunnsengasjement.

Som en aktiv nordnorsk bank ønsker vi å støtte idrett og kultur på alle nivå, stort som smått.

**Engasjement
skaper tilhørighet!**

www.snn.no

Bank. Forsikring. Og deg.

SpareBank
NORD-NORGE

"SÅ GODT! Kokebok trinn for trinn"

av: Anne Gro Innstrand
og Sølvi Linde

Utgitt på eget forlag
ISBN 978-82-712-9251-5

Boka er støttet av ExtraStiftelsen med Ekstra midler. NFU har vært med i samarbeidet.

Vår anbefaling: Løp og kjøp den gjennom NFU!

Den kan bestilles på www.nfunorge.org i butikken, tlf. 22 39 60 50, eller e-post: post@nfunorge.org.

Boka koster **kr 199** inklusive porto.

Sanksjonsmuligheter overfor kommunene?

Storingsrepresentant fra Telemark for Arbeiderpartiet de siste 18 årene, Sigvald Oppebøen Hansen, legger i en samtale med SFA ikke skjul på sin oppfatning om at politikerne på Stortinget nok har vært ”i overkant

”flinke” til å vedta lover og rettigheter”. Han mener samtidig at det er stortingspolitikernes oppgave som sentrale myndigheter å sette kommunene i stand til å innfri lovfestede rettigheter.

AV BITTEN MUNTHE-KAAS

BAKGRUNN FOR FLERTALLSMERKNADEN

I februar i år var det høring i Stortinget om at mange kronisk syke og funksjonshemmede ikke får innfridd de rettighetene de har krav på. Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet hadde lagt fram en flertallsmerknad i Justiskomiteens innstilling hvor de ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av brudd på lovfestede rettigheter.

Både NFU og FFO har for lengst fått nok av kommunenes lovbrudd og har løftet saken på høyeste politiske plan. Organisasjonene foreslo på høringen at relevante tilsynsmyndigheter må få sanksjonsmyndighet – som særlig vil gjelde rettigheter som følger av sosialtjenesteloven og opplæringsloven. De viste til at når kommunene er gitt kommunalt selvstyre samtidig som enkeltindivider er gitt rettigheter, er det viktig at det finnes kontrollmekanismer og klageordninger som sikrer og påser at reglene følges.

Dette var et forslag som Arbeiderpartiets justispolitiske talsmann, Sigvald Oppebøen Hansen (AP), var åpen for.

Her i huset er vi imidlertid ikke like flinke til å følge opp med tilstrekkelig økonomi til de som skal tilby disse tjenestene. Økonomien må derfor følge med når vi vedtar nye reformer og skal lovfeste flere rettigheter fremover. Hvis ikke, vil lovbruddene fortsette, sier Oppebøen Hansen i en samtale med SFA.

Han påpeker samtidig at det kan være flere årsaker til at en kommune ikke yter det som loven sier. – Det kan være økonomisk betinget, et inntektssystem som ikke fanger opp utfordringen – eller det kan

konsekvenser for de som skal innfri den enkeltes lovfestede rettigheter.

Historien er imidlertid en ting – fremtiden en annen. Utgangspunktet for det som må gjøres nå, er at de gode intensjonene med de lovfestede rettighetene, blir fulgt opp – men vel og merke i form av konkrete tiltak.

– I NFU blir flertallsmerknaden fra de fire partiene oppfattet som et meget sterkt signal. Er du enig i det?

– Den er utvilsomt et meget sterkt signal til regjeringen – spesielt fordi det er en

Nå er vel flertallsmerknaden slik at den ber oss om å vurdere sanksjonsapparatet. Det har vi selvfølgelig sagt at vi er åpne for å gjøre.

(Statsråd Knut Storberget i debatten om flertallsmerknaden)

være selvforskyldt. Hvis det er pengemangel som er årsaken og tilsynsmyndighetene svarer med økonomiske sanksjoner, kan lovløsheten ramme enda flere. Departementet må derfor vurdere denne materien grundig.

Det må imidlertid ikke brukes enda mer tid og ressurser på flere levekårsundersøkelser eller en helhetlig gjennomgang av lovfestede rettigheter. Både media, NFU og andre organisasjoner for funksjonshemmede har over tid gitt oss mer enn tilstrekkelig dokumentasjon på lovfestede rettigheter som ikke blir innfridd. Tilsyn over flere år viser det samme. NFU har for eksempel påvist avvik i 80 prosent av tilsynene som er spesielt relevante for sine medlemmer – uten at det har fått

flertallsmerknad som regjeringspartiene har utformet. Hadde merknaden kun vært et uttrykk for opposisjonens synspunkter, ville den på langt nær hatt så stor betydning. Mitt inntrykk er at det er forståelse for behovet for sterkere statlig styring også i regjeringens kretser for å sikre at den enkelte får sine rettigheter. Dette er jo også en sak som NFU har arbeidet for i flere år nå. Det faktum at interesseorganisasjonene for funksjonshemmede har gitt så positive tilbakemeldinger på flertallsmerknaden, er selvsagt meget gledelig. Jeg registrerte i tillegg at statsråd Knut Storberget i debatten om flertallsmerknaden ga klart uttrykk for at han tar denne saken alvorlig.

Også på Arbeiderpartiets landsmøte tidligere i år flagget stortingsrepresentant Sigvald Oppebøen Hansen fra Telemark at tilsynsmyndighetene bør få mer makt overfor kommuner som ikke ivaretar den enkeltes lovfestede rettigheter.

- Hvis rettigheter skal være reelle, må tilsynsmyndighetene ha virkemidler som også er det. Vi har derfor bedt regjeringen vurdere hvilke muligheter det er for å etablere sanksjonsmuligheter overfor kommuner som bryter funksjonshemmedes lovfestede rettigheter. Det må også etableres gode kontrollordninger.

des levekår – som i sin tur kan skape dårlig kommunikasjon. I tillegg til å styrke dem økonomisk håper jeg også at oppfølgingen av Barne- og likestillingsdepartementets Informasjons- og utviklingsprogram kan bidra til å bedre kommunenes tiltak og tjenester til denne målgruppen.

Presedens?

- Tror du eventuelle sanksjonsmuligheter vil omfatte forslaget til ny helse- og omsorgslov og i forhold til rettighetene som gjelder spesialundervisning?

- Jeg verken kan eller vil gi uttrykk for noen absolutte meninger om dette spørsmålet. Den jobben regjeringen nå står overfor i kjølvannet av flertallsmerkna-den, kan kanskje gjenspeile seg i det som kommer – og dermed skape en form for presedens. Selv om det ikke spesifikt står sterke formuleringer om sanksjonsmuligheter verken i forslaget til ny helse- og omsorgslov eller når det gjelder rettigheter om spesialundervisning, kan det bli mulig å komme sterkere tilbake til dette senere, mener Sigvald Oppebøen Hansen.

Straffes med bøter

På spørsmål om hva slags sanksjonsmidler det kan være snakk om, svarer Sigvald Oppebøen Hansen at det er avhengig av hva slags lovbrudd det er snakk om. - I mange tilfeller vil det kunne bli aktuelt med bøter. Hittil har en del kommuner argumentert med manglende økonomi når fylkesmannen har pålagt endringer i kjølvannet av lovfestede rettigheter som ikke er blitt innfridd. Dermed skjer det ingenting. Hvis tilsynsmyndigheten får rå over sterkere lut, kan det derimot skje noe.

Oppebøen Hansen presiserer at dette samtidig krever kunnskap om den helhet-

lige situasjonen i en kommune når det blir vedtatt å bruke økonomiske sanksjonsmidler. - Kommunene er velferdsprodu-sent nummer en her i landet. De må få rammer som setter dem i stand til å yte tjenestene som er vedtatt i lovs form.

- Hva tror du er årsaken til at stadig flere kommuner ikke følger lovverket?

- Jeg mener det er feil bare å laste kom-munene i denne sammenheng. Det er som nevnt vår oppgave som sentrale myndig-heter å sette dem i stand til å innfri inn-byggernes lovfestede rettigheter. Mange kommuner har imidlertid for lite kompe-tanse og kunnskap om funksjonshemme-

Årets vakreste eventyr

LETTLEST

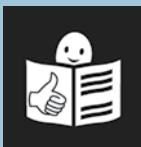
Akersus fylkeslag har igjen arrangert vårverksted.

40 deltakere møtte fram på Sørmarka i Enebakk.

Her kunne de delta på natursti, dramaundervisning, synge i kor, spille musikk, male og mye annet.

Teatergruppa Frøya spilte et stykke som het "Den magiske bensinstasjonen".

Det var skrevet av eleven Jens Espen Nielsen ved Oppegård kulturskole, på linjen for tilrettelagt drama.

Fra sang- og musikkundervisningen.

Fra dramaundervisningen.

NFU Akershus årlige vårverksted nylig ble årets vakreste eventyr – hittil. Omgivelsene rundt vakre Sørmarka i Enebakk var badet i vårsommersol mens de vel 40 deltakerne frydet seg over T-skjorteværet, gikk natursti, fikk dramaundervisning, sang i kor, spilte musikk, malte og fikk opplæring i sosiale medier og temaet "Kroppen vår".

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Et høydepunkt var fylkeslagets teatergruppe "Frøya" som spilte "Den magiske bensinstasjonen". Stykket er skrevet av Jens Espen Nielsen, elev ved Oppegård kulturskole på linjen for tilrettelagt drama. Historiens mange utfordringer har teatergruppa løst gjennom gruppearbeid, prøving og feiling. Også kostymene og kulissene var et kapittel for seg i denne meget severdige forestillingen.

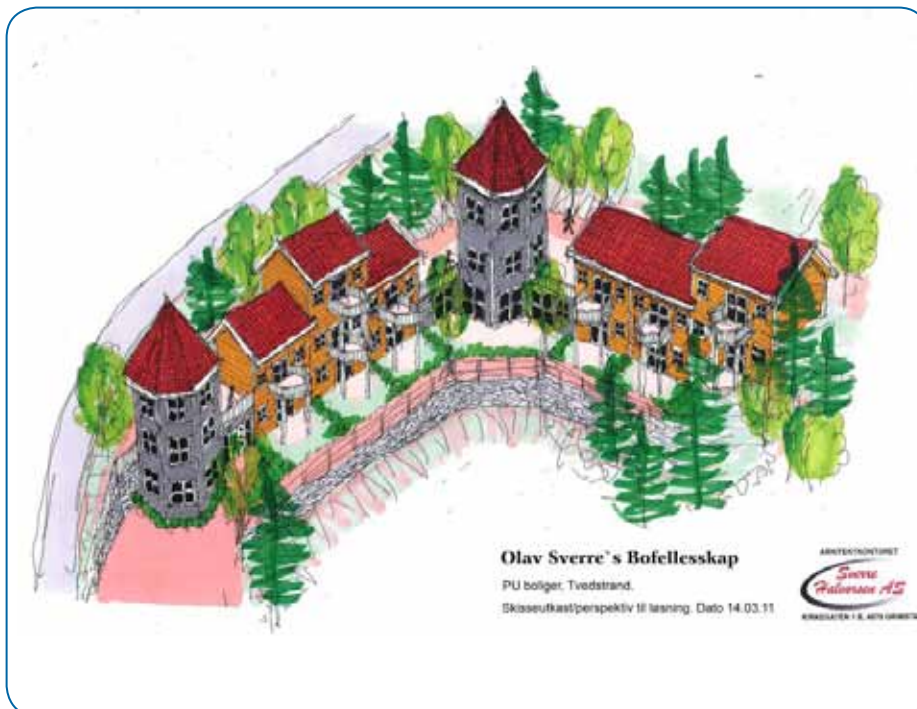
Alt dette – og ikke minst nært og fint sosialt samvær – bidro til at årets vårverksted ble en begivenhet som både deltakerne og SFAs utsendte vil huske – lenge.

Mummidal for voksne

Tvedestrand kommune planlegger å etablere "Olav Sverre's bofellesskap" for 13 personer med utviklingshemning. Prosjektet skal plasseres mellom kommunens boliger for psykisk syke og det store sykehjemmet - der også administrasjonen for kommunens hjemmetjenester holder hus.

Dette institusjonsområdet vil få et antall innbyggere som er vesentlig høyere enn de fleste institusjonene under HVPU. I 1989 var dette tallet 23.

"Olav Sverre's bofellesskap" har en utforming som minner om Mummidalen og ser riktig så koselig ut på tegningen. Men hverken tårnene eller de koselige husene er tiltenkt mummipappa eller Tobias i Kardemommeby. Her er det voksne folk som skal bosettes i et område som uteluk-

kende er bebodd av mennesker med diagnoser.

Tvedestrand kommune bør derfor på eget initiativ skrinlegge planene for de

såkalte "PU-boligene" i "Olav Sverre's Bofellesskap" og etablere et botilbud som er i samsvar med de nasjonale føringene.

Trist slutt for NOTA BENE

Det begynte med FN-året for funksjonshemmede i 1981. Da ga hovedkomiteen for funksjonshemmede ut bladet "Skuddår?! med herværende journalist som redaktør. Det slo så godt an at utgivelsen ble videreført fra 1982 med navnet Nota Bene og med nåværende Statens råd for likestilling av funksjonshemmede (SRLF) som utgiver siden og Rune Andersen som redaktør de siste 15 årene.

Etter 30 år er det slutt – og siste utgave (2/11) kom nylig ut. Hvorfor? Fordi det ikke lenger finnes penger til å utgi bladet. Dette til tross for en seriøs og omfattende leserunder-

søkelse nylig som viste at bladet blir oppfattet seriøst og troverdig og i tillegg er det eneste tidsskriftet på dette feltet som ikke er knyttet til en interesseorganisasjon. - Nedleggingen er det mest konkrete uttrykk for sulteforingen av Statens råd for likestilling av funksjonshemmede de siste seks-sju årene, skriver lederen Henning Aanes.

De som fortsatt vil følge med på det som skjer i SRLF kan gå inn på nettsiden www.srlf.no. Det er planer om å gjøre den enda bedre!

NFU i våre hjerter!

- NFU vil alltid ha en stor plass i våre hjerter. Alt vi har lært gjennom det 16 år lange samarbeidet med forbundet er fortsatt av uvurderlig verdi for vår organisasjon.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Styreleder Palesa Mphohle i vår søsterorganisasjon i Lesotho LSMHP – forkortelsen for Lesotho Society of Mentally Handicapped Persons – sa dette da vi møtte henne på den regionale konferansen til Inclusion Africa i Johannesburg nylig. Hun har deltatt aktivt i samarbeidet mellom våre to organisasjoner fra start til det ble avsluttet i fjor.

Palesa har selv vært på besøk i Norge flere ganger, blant annet da hun i sin tid var student ved Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo. Hun startet LSMHP i 1992, og har vært både daglig leder og styreleder i en årrekke. De litt tilårskomne lesere av

SFA husker kanskje også en reportasje i vårt medlemsblad om Palesa for en del år siden der hun fortalte om sin sønn Hlalele som har utviklingshemning og om gaten i hovedstaden Maseru som er oppkalt etter ham. Det skjedde fordi foreldrene tok ham med overalt. Etter hvert ble folk i nabolaget så glad i ham at de ga gaten sin hans navn.

Store utfordringer

På spørsmål om hvordan levekårene for personer med utviklingshemning er i Lesotho i dag, svarer Palesa at utviklingen går sakte og at LSMHP fortsatt står overfor store utfordringer.

- De fleste av våre medlemmer er fattige. Dette påvirker også utviklingen av vår organisasjon. Det offentliges tilbud til personer med utviklingshemning er få, helsetjenestetilbudet er dårlig og arbeids- og aktivitetstilbudet bortimot ikke-eksisterende. Folk flest mangler i tillegg kunnskap om hva utviklingshemning er, og mange skjønner for eksempel ikke forskjellen på utviklingshemning og det å ha en psykisk sykdom.

- På samme måte som NFU me-

ner vi at det er best for barn med utviklingshemning å vokse opp hjemme hos sine foreldre. Problemet i vårt land er at både myndigheter og veldedige organisasjoner ser ut til å fokusere mer på de som bor på institusjon. Slik er de faktisk med på å undergrave inkludering.

En annen stor utfordring LSMHP står overfor nå, er å bidra til et bedre opplæringstilbud til elever med utviklingshemning. – Selv om nasjonale myndigheter i 1996 erklærte at alle barn har rett til å gå på vanlig skole, har det skjedd lite. Lærere flest kan fortsatt for lite om hvordan de skal undervise barn med utviklingshemning. Det gjør i sin tur at en del foreldre blir mindre motivert for å sende barna sine på skolen. Skolering av lærere er imidlertid en oppgave som har høy prioritet nå.

Palesa Mphohle (nr. 2 fra venstre foran) forevige sammen med LSMHP-medlemmer på organisasjonens kontor. (Foto: Tsepo Kokotela)

Senter

Vi ønsker i tillegg å etablere et senter der foreldre kan møtes og både få hjelp til å akseptere sitt barns funksjonshemning og veiledning i hvordan de skal trene dem hjemme i dagliglivets gjøremål. En annen målgruppe her vil bli foreldre til barn med utviklingshemning og barn som har vært utsatt for overgrep. Dette senteret kan samtidig fungere som et trygt sted å være for barn etter skoletid når foreldrene fortsatt er på jobb. De som ser etter dem der, kan få en kjærkommen ekstraintekt. Et slikt senter skal også bli et tilbud til ungdom med utviklingshemning. Her kan de få opplæring i ulike arbeidsoppgaver og ikke minst bevisstgjøres om egen funksjonshemning, ressurser og muligheter.

Fremskritt

Palesa er samtidig opptatt av å fokusere på fremskrittene i utviklingshemmedes levkår i hjemlandet – sett gjennom LSMHPs briller. Rent holdningsmessig er det i ferd med å skje noe. Det er ikke lenger forbundet med så mye skam og så mange myter å få et barn som er annerledes. Også på det sportslige ser vi framgang. Myndighetene bevilger penger slik at vi blant annet kan sende

*LSMHPs medarbeidere veileder foreldre i trening av barna hjemme.
(Foto: Tsepiso Kokotela)*

deltakere til Special Olympics.

Noe av det viktigste som har skjedd er etableringen av et eget tverrfaglig team av helsearbeidere ved et sykehus i Maseru. Disse fagfolkene gir nyblitte foreldre til barn med store og sammen-

satte behov veiledning i hvordan de skal ivareta barnet i tillegg til at de får hjelp til å akseptere barnets funksjonshemning. Teamet lærer foreldre hvordan de selv kan trene dem hjemme og hvilke muligheter som finnes. Medarbeidere i LSMHP tar også direkte kontakt og veileder foreldrene på hjemmebane – blant annet i hvordan de kan trene opp barnas fysiske ferdigheter og med å bidra til bedre kommunikasjon.

*Masheane Paneng er en av de få personene med utviklingshemning i Lesotho som har en jobb å gå til.
(Foto: Tsepiso Kokotela)*

LSMHP

De som vil vite mer om Lesotho Society of Mentally Handicapped Persons (LSMHP) kan lese mer i den informative årsberetningen fra 2010. Her kommer det blant annet fram at organisasjonen nå har ca. 1700 medlemmer og 21 lokallag i 8 distrikter. Årsberetningen kan fås ved henvendelse til lsmhp@lsmhp.org.ls
Telefon: (+266) 2232 2642

Fokus på muligheter

Palesa er opptatt av at denne måten å jobbe på både skaper et fokus på barnas muligheter og ressurser samtidig som det skjer en bevisstgjøring blant foreldrene om deres rettigheter. Flere av barna har hatt så store fremskritt at de har kunnet begynne på skolen.

LSMHP bruker dessuten mye tid på å bevisstgjøre ungdom med utviklingshemning om deres rettigheter og i å trene dem til selv å formidle hva de har behov for og har krav på. Dette arbeidet er ikke minst inspirert av NFUs "Aktiv i egen organisasjon", sier Palesa Mphohle.

Film som våpen

Hun er ikke syk. Hun trenger ikke omsorg, hun trenger assistanse til å styre sitt eget liv. Mari Storstein (25) fra Oslo bruker film som våpen for å få oss til å forstå nettopp det.

I tidsskriftet "Velferd" nr. 3-11 leser vi et tankevekkende portrettintervju med filmskaperen som har en muskelsykdom og trenger hjelp 24 timer i døgnet. Hun har nylig avsluttet arbeidet med en dokumentarfilm om BPA. Filmen følger to ungdommer. Den ene nyter godt av ordningen – den andre ikke.

I intervjuet med Velferd gjentar Storstein hvor lei hun er av å høre at det er for dyrt å gi mennesker med funksjonsnedsettelser mulighet for et verdig liv. - BPA er ikke så dyrt som politikerne tror. En ECON-rapport viser at ordningen er samfunnsøkonomisk lønnsom, fordi funksjonshemmede kan jobbe mer, sier hun. Tidsskriftet kan bestilles ved henvendelse til telefon: 22 85 07 70.

Kulturleir

Vi minner om NFU Akershus årlige kulturleir for medlemmer med utviklingshemning i Trysil, med et omfattende aktivitetstilbud fra 10. – 17. juli. Leiren er først og fremst øremerket ungdom og voksne bo-satt i Akershus. Tove-Britt Henriksen kan gi mer informasjon via tbh@bluezone.no eller henvendelse til telefon 90 83 93 80.

"Sjå - hu smile"

I den tankevekkende artikkelen "Sjå, hu smile!" i Spesialpedagogikk nr. 3-2011 beskriver seniorrådgiver Herlaug Hjelmbrække ved Trøndelag kompetansesenter hvordan man kan legge til rette for god samhandling mellom et barn med sammensatt funksjonshemning og andre barn og voksne i barnehagen.

Artikkelen kan bestilles ved henvendelse til telefon 24 14 22 46.

Hefte

Det populære heftet "Tilgjengelige bygg og uteområder" som er utgitt av Norges Handikapforbund er nylig blitt oppdatert i forhold til gjeldende lovverk og presenteres nå i en ny versjon med mange nye eksempler, bilder og illustrasjoner. Interesserte kan lese mer på www.nhf.no

Kutt

Eirik Haugland (14) går glipp av sommerleiren på Lindås som han har vært med på i to år nå. Han er blant de som trenger og krever aller mest. Dette leirtilbudet var tilrettelagt nettopp for denne gruppen. Eiriks far, Lasse Haugland, sier i et intervju med Bergens Tidende at dette er årets nedtur både for sønnen og resten av familien. - I år blir det ingen ferie – verken på ham eller oss, sier han til avisen. Les mer på www.bt.no

Morodals-festivalen

Den tredje Morodals-festivalen i Nord-Odal i Hedmark gikk av stabelen nylig. Arrangementet er et årlig sosialt møtested med mye musikk, trivsel og glede.

Festivalen arrangeres som et samarbeid mellom NFU Nord-Odal lokallag, NAFO (Norsk Atferdsanalytisk Forening) lokallag avd. Glåmdal og Nes, Nord-Odal Sanitetsforening, Trollringen kulturforum og Nord-Odal kommune. Det legges stor vekt på at festivalen skal bidra til omvendt integrering. Igjen var det mange – både bygdefolk og tilreisende – som ville være med og dele denne begivenheten. Les mer på www.morodalsfestivalen.no

Aktivitetsleir

Akeshus idrettskrets arrangerer også i år aktivitetsleir for barn og ungdom med utviklingshemning i samarbeid med blant andre Norges Idrettsforbund. Her får deltakerne være med på spennende aktiviteter som vannski, seiling, tubekjøring, fotball, friidrett, garnfiske og friluftsliv. Mer informasjon om de to arrangementene er lagt ut på www.nfunorge.org/akershus

Ikke vent på lovendring!

Dagens Næringsliv er opptatt av alternative turnuser. Problematikken ble omtalt på lederplass 18. mai – og er også lagt ut på NFUs nettside www.nfunorge.org

Avisen viser til at man i Bergen har en kombinasjon av nettopp dette – nytenkende ledere, ansatte og politikere – som førte til de forsøkene kommunen har fått på plass med alternative turnuser. - Problemet er at for få tenker slik. Det er for tungvint med dagens lov å få godkjent alternative turnuser, men de er ikke forbudt.

Avisen mener det er behov for en lovendring som tidligst kan komme etter neste stortingsvalg. - Det er ingen grunn til å vente på at arbeidsmiljøloven skal endres. Utfordringen handler nemlig ikke bare om lovverk. Den handler minst like mye om politikeres, lederes og ansattes evne og vilje til å tenke kreativt og nytt og til å samarbeide, heter det blant annet i lederen i Dagens Næringsliv. .

Veileder

Autismeenheten har nylig utgitt en veileder om tilrettelegging og tiltak for personer med dobbeldiagnosen Down Syndrom og autisme.

Rapporten kan lastes ned fra Autismeenhetens nettsider www.autismeenheten.no eller bestilles fra telefon: 22 06 79 44.

Ålesund

Fylkesmannen ga Ålesund kommune pålegg om å redusere ventetiden til kommunens PP-tjeneste i 2010. Fortsatt er ventetiden ikke redusert. Nå preses kommunen både av kommunepolitikere og fylkesmannen.

Tidligere fylkesleder i NFU Møre og Romsdal fylkeslag, Svein-Rune Johannessen, har engasjert seg i kommunepolitikken i Ålesund. Han har gjen-tatte ganger tatt opp den uansvarlig lange ventetiden for elever som skal vurderes av kommunens PP-tjeneste. I 2010 ble kommunen pålagt av fylkesmannen å redusere ventetiden, men resultatene uteble.

I vår sendte Svein-Rune Johannessen igjen en bekymringsmelding til Fylkesmannen. Nå har fylkesmannen igjen pålagt kommunen å sette inn øyeblikkelige tiltak for å redusere ventetiden.

Johannessens bekymringsmelding er lagt ut på NFUs nettside.

Landsstevne i svømming

Madla svømmeklubb i Stavanger er vertskap for årets lands- og rekruttstevne i svømming for deltakere med utviklingshemning fra og med 30. september til 2. oktober.

Deltakere på landsstevnet må være kvalifisert, mens rekruttstevnet – som er et nytt tilbud i år – er åpent for alle. Norges Svømmeforbunds gjeldende lover og regler gjelder på landsstevnet som er på NM-nivå. Kravene til kvalifisering er lagt ut på www.svomming.no

Det blir lagt ut fortløpende informasjon på ovennevnte nettadresse og på madlasvomming.no Ingrid Møllerop i Madla svømmeklubb og Kristin Homb i Norges Svømmeforbund kan også gi flere opplysninger. Deres mailadresser er henholdsvis ingridmo@online.no og kristin@svomming.no

Brosjyre

"Når barnet ikke begynner å snakke – hva gjør vi da?" er navnet på en informasjonsbrosjyre til foreldre og foresatte, helsestasjoner og PPT. Den handler om barn som ikke utvikler forståelig tale og hvordan de kan lære alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK).

Brosjyren er utarbeidet av ISAAC Norge, Torshov og Trøndelag kompetansesentre med økonomisk støtte fra stiftelsen Helse & Rehabilitering. Den er nå oversatt til urdu, tyrkisk, somalisk og arabisk – i tillegg til at det arbeides med å få den oversatt til blant annet russisk og polsk. Interesserte kan laste den ned på www.statped.no/torshov

Hjelpemidler

Frambu senter for sjeldne diagnoser arrangerte nylig kurs for familier med barn med utviklingshemning i grunnskolealder. Her ble søkelyset blant annet rettet mot kognisjon. Ulike hjelpemidler som kan gi kognitiv støtte i hverdagen ble også presentert.

Les mer på www.frambu.no

Anbud – til gode for hvem?

"Bydel Østensjø ønsker å prekvalifisere leverandører som kan levere et bo- og omsorgstilbud med døgnbemanning for en ung jente på 15 år. Tjenestemottaker har diagnosen ADHD, og tentativt en gjennomgripende utviklingsforstyrrelse."

Dette er innledningen til en annonse på Oslo kommunes anbudstorg 24. mai. Hensikten er å lokke til seg bedrifter som selger både et hjem og omsorgstjenester i en og samme pakke.

Oslo kommune er ikke enestående i bruk av anbud for personer med utviklingshemning og multifunksjonshemninger når det gjelder omsorg de har krav på. Flere og flere kommuner velger å la private aktører overta tjenester som enkeltpersoner har krav på i forhold til helse- og omsorgslovene.

Det viktigste for SAFO er at den enkelte får de kvalitativt gode tjenestene som vedkommende har krav på, at gode tiltak som fungerer, ikke avsluttes og at kommunen sikrer langsiktighet i forhold til den enkeltes situasjon. Erfaringen fra SAFOs medlemsorganisasjoner viser derimot at det motsatte skjer som følge av kommunenes anbudspolitik.

For å spare penger legges tjenestetilbudet til den enkelte personen stadig oftere ut på anbud. I Sagene bydel fikk en ung gutt med autisme og store behov for forutsigbarhet fire nye leverandører i løpet få år. Bladet Fontene forteller om 40 år gamle "Gunnar" fra bydel Frogner som trenger en-til-en-bistandsbehov hele døgnet. Han er blitt flyttet på - til seks ulike steder, de siste syv årene. I juni 2009 skulle han flytte på nytt. Bydelen hadde nemlig funnet en annen leverandør som leverte bedre kvalitet til en betydelig lavere pris. To års kamp fra brorens side ga til slutt resultater. I midten av mai i år snudde bydelen og vedtok at det ikke var medisinsk forsvarlig å flytte "Gunnar". Hvorfor foretok de ikke denne vurderingen i utgangspunktet?

Med ny leverandør, kommer som regel nytt husvære. For tjenestene fra private leverandører selges stort sett som hele pakker. Men ifølge husleieloven kan ikke kommunen bare flytte på deg. Enten du har kontrakt eller ikke, så må du selv eller verge samtykke til eventuell flytting. Det er nok svært mange personer med store bistandsbehov og deres pårørende som ikke er klar over dette. Det er trolig også svært mange kommuner som velger å overse nettopp den delen av norsk lov, i iveren etter å spare penger. "Gunnars" pårørende ble i sin tid ikke en gang varslet om at bydelen ville flytte ham til et nytt "hjem".

Med ny leverandør kommer som regel også nye ansatte.

Bilde fra nettsiden: <https://tjenester.oslo.kommune.no/ekstern/anskaffelser/konkurranseDetaljer.htm?sessionId=14fcdp5ra6kvp?id=40943>

Det tar tid å finne ut av hvordan man skal kommunisere med og å forstå den enkeltes spesielle behov. I tillegg kreves det god fagkunnskap for å bygge opp aktiviteter som er tilpasset den enkelte, som bidrar til å skape trygghet, trivsel og mestring i hverdagen. Når menneskene, rutiner og aktiviteter stadig endres, skaper det utrygghet. Denne anbudspolitikken er derfor svært ødeleggende for mange personer med store bistandsbehov.

Hvorfor velger kommuner – som for eksempel Oslo – å ikke bygge opp kompetanse og egne fagteam for personer med heldøgns bistandsbehov? Hvis en kommune selv velger å drifte slike tjenester, må de ikke legges ut på anbud. Kommunen kan tenke langsiktig og bygge opp egnede tiltak i hjemmene til "Gunnar", Kari og Kjell med målsetning om at dette skal være deres trygge og langsiktige rammer for store deler av livet.

Eller har norske kommuner kastet inn håndkleet når det gjelder å gi tjenester til innbyggere som har litt større behov for bistand og støtte enn folk flest?

BETTINA THORVIK
DAGLIG LEDER

Prinsessen på erten

Empo TV og produksjonsbedrift og Ski kommune fikk nylig besøk av prinsesse Pauline Kiyimba fra Uganda. I likhet med kollega Märtha Louise måtte hun gjennom den tradisjonelle erte-testen for å bevise at det flyter blått blod i årene hennes.

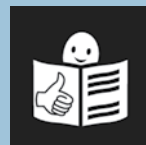
Erten beviste at Pauline Kyilimba fra Uganda er av kongelig byrd.

Prinsessen var invitert på et ti dagers Norges-besøk av Stortinget. Hun er søster av kongen i Uganda, presidentens 1. sekretær, jordmor, kvinneaktivist og har ansvar for 45 kvinneorganisasjoner i sitt hjemland.

Norge og Uganda samarbeider om å bekjempe fattigdom på grasrotnivå ved å satse på small scale business i direkte kontakt med ulike grasrotorganisasjoner. Formålet med Norges-besøket var å se nærmere på hvordan ugandiske kvinner kan skape egne arbeidsplasser og bygge småskala-bedrifter for å bli økonomisk selvstendige. Med tanke på at navnet til bærekraftige Empo for yrkeshemmede i Ski står for "empowerment", som på norsk betyr "selvbestyrkelse", var både TV- og produksjonsavdelingen ved denne bedriften noe hennes kongelige høyhet var spesielt interessert i.

Hun ble møtt av ordfører Georg Stub og daglig leder ved Empo, Gro Tonvold. Sistnevnte er selv partner til en gruppe i kvinnenettverket "Woman can do it Gras Root Leaders Forum" i Uganda. Som ble

LETTLEST

Prinsesse Pauline Kiyimba fra Uganda har vært på besøk hos Empo TV og produksjonsbedrift i Ski.

Hun var på et 10 dagers besøk i Norge.

Norge og Uganda samarbeider om å bekjempe fattigdom ved å satse på småbedrifter.

Prinsessen ville se nærmere på hvordan ugandiske kvinner kan skape egne arbeidsplasser for å bli økonomisk selvstendige.

Reporter Mads Sollie i Empo TV stilte flere spørsmål om blant annet levekårene for mennesker med funksjonshemninger i Uganda.

startet av Bitten Skei i det norske selskapet Mother Courage – courage to care – i 2006.

TV-innslaget

I forbindelse med Empo-besøket ble prinsessen intervjuet av reporter Mads Sollie. Han fikk god kontakt med sitt intervjuobjekt og på et utmerket engelsk stilte han

flere spørsmål blant annet om levekårene for mennesker med funksjonshemninger i Uganda. Deretter fikk prinsessen og hennes følge omvisning i produksjonsavdelingen og informasjon om Empo.

Interesserte kan lese mer om nettverks-samarbeidet mellom Uganda og Norge på www.mothercourage.no

- bmk

Empo-reporter Mads Sollie fikk god kontakt med sitt intervjuobjekt.

Populær lesekafé på Litteraturhuset

Sissel Hofgaard Swensen leser for en lydhør Karin Helgerud.

LETTLEST

Leser søker bok har startet en lesekafé for litteraturinteresserte med utviklingshemning på Litteraturhuset i Oslo.

Annenhver torsdag mellom klokken 10 og 11 er det lesestund.

Siden i fjor har deltakerne lest og diskutert flere bøker.

Det er nå 2 grupper.

Deltakerne i første gruppe arbeider ved Balder Tekstil.

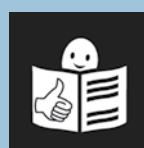
Deltakerne i den andre gruppen er arbeidstakere fra

Holmenkollen dagsenter.

Etter sommerferien skal det startes en tredje gruppe. Denne gruppen må også bestå av faste deltakere.

Lederen Sissel Hofgaard Swensen håper at flere skal nyte godt av dette tilbudet.

Da må også andre dagsentre være villige til å ordne med transport.

I forbindelse med sitt arbeid for universell utforming av litteratur i Norge, har Leser søker bok startet lesekafé for en gruppe litteraturinteresserte med utviklingshemning. I tillegg til å formidle gleden over bøker er målet med dette tilbudet å synliggjøre Litteraturhuset for nye målgrupper.

Annenhver torsdag mellom klokken 10 og 11 er det duket for en lesestund der deltakerne siden i fjor har lest og diskutert flere bøker. På dette tidspunkt er det fortsatt rolig i den populære kafeen på Litteraturhuset.

Det er Sissel Hofgaard Swensen, en nestor i arbeidet for lesesvake i Norge, som organiserer dette tilbudet. Noen av deltakerne kan lese litt, andre ikke. De kan velge mellom et stort antall bøker fra Leser søker bok, og diskuterer seg fram til hvilke de ønsker å høre.

- *Hvilke typer bøker har vist seg å være mest populære?*

- I tillegg til bøker av den mer morsomme sjangeren er det faktabøker som står øverst på ønskelisten blant deltakerne i denne gruppen. Vi har dessuten tatt for oss flere bøker fra Følelsesbiblioteket og brukt en del tid på både å lese og snakke om kosthold og betydningen av trening, svarer Sissel Hofgaard Swensen.

Ny gruppe

Dagens gruppe er den andre i rekken. Deltakerne i den første arbeider ved Balder tekstil. Swensen viser til at det skal startes en tredje lesekafe-gruppe for deltakere med utviklingshemning etter sommerferien – som i likhet med de to første gruppene må bestå av faste deltakere. - Det er om å gjøre at disse møtene er preget av forutsigbarhet og åpenhet slik

at de kan føle seg trygge. - Enkelte opplever innimellom at innholdet i det vi leser kan være i overkant spennende. Vi bruker derfor mye tid på å forklare, snakke om og diskutere handlingen. Når vi leser bøker med mye tekst, bruker vi mye tid på repetisjon. Jeg ser at deltakerne lærer mye på den måten.

Like viktig som å høre god litteratur er det utbyttet den enkelte har av dette tilbudet rent sosialt. Dette er etter hvert blitt en sammensveiset gjeng som både synes det er stas å dra til byen og høre bøker sammen over en kaffekopp på "in"-stedet Litteraturhuset. Etter hvert er noen av dem begynt å stikke innom Leser søker bok som også holder til der, for å låne bøker ellers også. Alle ønsker å fortsette til høsten.

Vi håper derfor at også andre dagsentre vil legge til rette for transport slik at flere får nytte godt av dette tilbudet, sier Sissel Hofgaard Swensen. Hun kan gi mer informasjon på telefon 90 61 44 09.

bmk

Yvonne Birkelund til venstre og Lisa Herud har glede av tilbudet på Lesekafeen.

Jonas-prisen

Leser søker bok har fått årets Jonaspris fordi organisasjonen har gjort det mogleg å få gitt ut bøker tilpassa menneske med ulike funksjonshemningar. Tildelinga ble gitt av fagfolket ved Institutt for spesialpedagogikk. Det gir oss ein gyllen sjanse til å vise at arbeidet vårt har ein klar

parallel til kamp for inkludering på andre samfunnsområde. I mange samanhengar er universell utforming naudsynt for somme, men samtidig bra for alle. No må ein våge å sikte mot universell utforming av litteraturen i Noreg. heiter det i ein melding på Leser søker bok sin nettside www.lesersokerbok.no.

Kunnskapsløftet

- Kunnskapsløftet inneholder et kunnskapshull når det gjelder elever med omfattende funksjonsnedsettelse.

Det fastslår Turid Horgen i tidsskriftet "Skolepsykologi" (2/11). Hun arbeider med fagområdet multifunksjonshemming ved Torshov kompetansesenter i Oslo, som har landsdekkende oppgaver

I artikkelen "Kunnskapsløftet og barn med multifunksjonshemming" minner hun om at hvis rett til læring skal bli en realitet for alle elever, trengs en sterk oppbygging av kompetansesenter-virksomheten på området. - Skolen krever prestasjoner, mål som skal settes, nås og dokumenteres. Den skal samtidig også tilpasses den enkelte elevs behov og muligheter.

Forfatteren er opptatt av at elever med omfattende og sammensatte funksjonsnedsettelse ikke er i stand til prestasjoner i vanlig betydning av ordet. - Da er det et rimelig spørsmål: Gir Kunnskapsløftet noen hjelp til skolen når det gjelder denne elevgruppen?

De som ønsker å lese hva Horgen mener om dette, kan få kopi av artikkelen ved henvendelse til biblioteket på kompetansesentrene Bredtvet og Torshov på e-postadressen [bibliotek.bredtvet@statped.no](mailto:bredtvet@statped.no). Husk å oppgi postadresse.

Et godt liv – uten BPA!

Den siste tiden har NFU fokusert svært mye på BPA. Etter å ha lest Samfunn for Alle nr. 2 – 2011, ble jeg svært provosert. Her kan det virke som om BPA er eneste mulighet for at utviklingshemmede kan få et godt og verdig liv. Slik skal det ikke være!

Jeg er helt enig i at NFU skal jobbe for en rettighetsfesting av BPA. Det kan være ulike årsaker til at utviklingshemmede og deres familier ønsker en slik ordning, og alle må få mulighet til å velge dette. MEN: Vi må ikke bli så fokusert på ordningen med BPA at vi glemmer å medvirke til at kommunene også skal gi et godt tilbud!

Utviklingshemmede som ikke selv kan administrere en BPA-ordning, og som heller ikke har nære pårørende som kan gjøre dette, er prisgitt det offentlige tjenestetilbudet. De har like stor rett til å kunne leve et godt liv. Jeg mener derfor at NFU, i alle ledd av organisasjonen, må opprettholde fokuset på å skape et best mulig tjenestetilbud fra det offentlige.

Undertegnede hører til gruppen foreldre som bevisst har valgt å ikke ha BPA.

Min sønn Audun flyttet i egen, kommunal leilighet for 2 år siden. Han er 22 år, har Downs syndrom, svært store

hjelpebehov og får derfor tjenestetilbud 24 timer i døgnet. Han er en ordinær leietaker hos Stiftelsen Boligbygg, betaler sine utgifter til personlig forbruk, vanlig husleie, forsikring og strøm, og får utbetalt sin uførepensjon, bostøtte, pluss litt lønn.

TFF (Tjenesten for funksjonshemmede) i kommunen gjorde overgangen til egen bolig svært smidig for Audun. Personale fra avlastningsboligen flyttet med over i leiligheten, for gradvis å bli byttet ut med fast ansatte. I dag har Audun seks fast ansatte å forholde seg til, og det er faste vikarer som kommer inn ved sykefravær.

Selv om det ikke er innført fast langturnus, samarbeider de ansatte godt, og har fått stor frihet til å bytte vakter og/eller jobbe doble vakter, for at Audun skal få et best mulig tilbud. Slik kan han delta på alle typer arrangementer, og han har vært på overnattingsturer. For å muliggjøre besøk i kommunens Badeland, er det satt opp to ansatte på noen av vaktene. Begge har da fri inngang, fordi Audun har fått et ledsagerbevis hvor det står at han trenger to ledsagere.

Jeg opplever at det er god kontakt mellom ledelsen i TFF, de ansatte og oss som foreldre, både av formell og uformell karakter. En eller to ganger i året blir foreldre og ansatte innkalt til fruktbare samarbeidsmøter med TFF. Den uformelle kontakten skjer ved at ansatte tar med seg Audun og kommer på besøk, vi drar til ham på besøk, eller vi avtaler felles restaurantbesøk og turer. Auduns ansatte har en egen kommunal mobiltelefon, slik at jeg kan alltid nå dem.

Med dette ønsker jeg å vise at det faktisk er mulig å bo i en ordinær kommunal leilighet og motta tjenester fra det offentlige som er på høyde med det en BPA-ordning kan gi. I dag opplever jeg at mange velger BPA fordi tjenestetilbudet fra kommunen er for dårlig. I så fall har man egentlig ikke reell valgfrihet. NFU må derfor arbeide både for et godt kommunalt tjenestetilbud og rettighetsfesting av BPA!

Audun nyter finværet fra egen veranda. (Foto: Privat)

SIGRID SANDBU
NFU SØR-VARANGER LOKALLAG

NAV – et enøyd troll som ingen kan temme?

AV: BJARNE KJELDSEN

Min kone, vår yngste sønn og undertegnede kom nylig hjem fra et treff i en nordisk forening for et sjeldent kromosombetinget syndrom som gutten lider av. Det var godt å møte mennesker i samme situasjon, dele erfaringer og få verdifull faglig input fra flinke eksperter.

Slike samlinger gjør oss på mange måter bedre skikket til å møte en hverdag som til tider er svært krevende. Vi kunne konstatere at samvittighetsfull og kompetent oppfølging av vår hjemkommune Ski har gjort at vårt gutt har hatt en god utvikling – diagnosen tatt i betraktning. Men dette har ikke kommet gratis.

Vårt liv med et barn med en omfattende utviklingshemning byr på stadige kamper med helsevesen, ulike faginstanser, barnet og oss selv. Den totale belastningen i form av omsorgsarbeidet, administrative oppgaver og oppfølging av behandling og ulike hjelpeinstanser gjør situasjonen uforenlig med en bærekraftig inntekt gjennom to jobber. Praktisk, mentalt og fysisk går det ikke opp. Med de ordninger NAV forvalter står vi i utgangspunktet utenfor. Svaret med de to strekene under er jobb eller å ta de økonomiske konsekvensene selv. "Jammen," svarer vi, "det går ikke". "Nei vel," svarer det enøyd trollet, "men det er slik det er".

Fallitt

Om vi skal være fornuftige og ta dette til følge er det ikke så mange utveier. En tung og nærliggende utvei heter institusjon. For oss står det som en

fallitt å overlate et førskolebarn vi i utgangspunktet kan ta hånd om – dersom forholdene blir lagt til rette for det. Denne fallitten oppleves ikke bare personlig. Vi mener også at en slik løsning ville være en fallitt for velferdsstaten og det biologiske prinsipp: Barn skal i størst mulig utstrekning være under omsorg av sine foreldre.

Hvorfor skal dette prinsippet avvikes når barnet har en krevende utviklingshemning? For samfunnet utgjør også institusjonsløsningen et svært vesentlig dyrere scenario. I sum og praksis kommer NAVs manglende fleksibilitet som en kile som splintrer muligheten for løsninger som kunne ivarettatt samfunnsøkonomiske hensyn, grunnleggende verdier og den berørte familiens beste.

Tyngste motstander

I Norge blir det enøyd trollet for mange den tyngste motstanderen. Manglende forutsigbarhet, belastningen med en økonomi som ikke bærer og null rom for at helsen ikke takler belastningen, skaper sykdom, stressymptomer og angst. Foreldrene som i utgangspunktet kan være barnas viktigste ressurs, slites ut og blir sekunda utgaver av seg selv.

Fullmakter og fleksibilitet må ligge nær bruker. Resultatmålene for brukerne må få et vesentlig fokus på bekostning av dagens regelstyring. Det

må bli kort og rettlinjet vei fra vedtak som fattes til resultatansvarlig leder.

Så er spørsmålet om en slik oppgradering lar seg bygge inn i den konstruksjonen vi har i dag. Jeg stiller meg svært spørrende til det.

Sosialforvaltning med klubbe

Riksrevisjonsrapporter, brukerhistorier, ressursbruk og fastlegers varsko tilsier at tiden er overmoden for en gjennomgang av NAV-reformen, og ikke minst en debatt om hvilke verdier og mål vi skal styre vår arbeids- og velferdsforvaltning etter. Spørsmålet bør ikke være hvordan man skal få NAV til å fungere best mulig, men hvordan ulike behov for enkeltmennesker og storsamfunn skal løses målrettet, effektivt og med verdighet.

For oss som brukere av NAV fremstår det enøyd trollet som sine egne ordninger nok, ikke som en hjelpeinstans for enkeltmennesker og samfunn.

(Innlegget er vesentlig forkortet, red.)

Leserinlegg

Gla´ melding fra Oslo

Like før SFA gikk i trykken, kom det gla´ melding fra Ivar Johansen, by-
styrepresident og forskjemp-
for funksjonshemmede levekår i
Oslo. På sin nettside

www.narphansen.no skriver han
at Byrådet nå anbefaler byggsa-
jekter for små grupper fra fire til
maksimum åtte boliger.

Johansen viser til at spesielt per-
soner med utviklingshemning har
mobilitet sterkt mot boligprosjek-
ter i Oslo – som han mener de med
rette har omtalt som omsorgs-
gettoer.

Johansen skriver videre: - I et notat
til bystyrets helse- og sosialkomité
konstaterer nå Byrådet at det stat-

lige regelverket på dette området
er krystallklart, som for eksempel
fra Husbanken, hvor det heter:
"Erfaring viser at tette bokollek-
ter kan fungere godt for noen,
men er komplisert og kan bidra til
konflikter og frustrasjon der det
ikke fungerer. Husbanken anbe-
faler derfor små grupper fra 4 til
maksimum 8 boliger."

- Byrådet legger nå derfor dette til
grunn for den framtidige planleg-
ging i Oslo, og det er bra, under-
streker Ivar Johansen – som også
har lagt ut hele byrådets brev på
nettsiden vi har vist til ovenfor.

NFU Oslo fylkeslag har engasjert seg sterkt i kampen mot å gjøre trygdebo-
ligene i Mor Go'hjertas vei på Sagene om til omsorgsetto for 48 personer.

Sagene-prosjektet

Samfunn for alle har ved
flere anledninger omtalt
et boligprosjekt i Mor
Go'hjertas vei i bydel Sa-
gene i Oslo. I forrige utgave
(2/11) omtales prosjektet
på en positiv måte. Kilden
bak dette oppslaget var
imidlertid blitt feilaktig
orientert, og realitetene i sa-
ken er dessverre annerledes.
Bydelen vil fortsatt samlo-

kalisere 41 boenheter i en
tidligere trygdebolig.

NFU Oslo fylkeslag arbeider
aktivt for å hindre at denne
institusjonen skal bli en
realitet. Vi kommer tilbake
med flere opplysninger på
et senere tidspunkt.

HARALD KORSGAARD
STYREMEDLEM

Tigermor og Riksrevisjonen

AV: SYNNØVE SYDNES, HUSEBY KOMPETANSESENTER

Noen mødre er skremmende. I boken *The Battle Hymn of a Tigermother* av Amy Chua hører vi om amerikansk-kinesiske tigermødre som med jernvilje pusher bar-
na sine til lekser, fiolinspill og intellektu-
elle øvelser syv dager i uken.

Målet er en skinnende rekke med A-er
og studier på Princeton eller andre elite-
universitet. De flittige og disiplinerte bar-
na ender i toppstillingen i USA.

For ikke så lenge siden kom jeg til et
møte om utsatt skolestart for min sønn.
Jeg så nok ikke mye ut som en ameri-
kansk-kinesisk tigermor. Ikke utstrålte
jeg jernvilje og ikke skulle sønnen min inn
på Princeton.

Blek om nebbet og med en bluse som
var krøllet på en veldig udisiplinert måte,
var jeg den innlysende årsaken til at møtet
sporet av. Damen på andre siden av bordet
tok varmt imot, men droppet raskt temaet
utsatt skolestart.

Hun ville heller snakke om sorgen min,
sorgen over mitt annerledes barn. Og der
endte vi med et plask. Det var godt med
omsorg, jeg trengte jo det. Men plutselig

var det som om jeg fikk en tiger (unn-
skyld!) på tanken. Jeg våknet.

- Hun misforstår jo alt, tenkte jeg. –
Det er ikke sorg, men en veldig sliten mor
hun ser. Ungen min elsker jeg, men nå
trenger jeg at ting skal skje. Det går noen
krefter med når du samarbeider med én
taxisentral og 22 fagpersoner fordelt på
helse, opplæring og hjelpeapparat.

- Hei! Tørk av deg medlidenheten og
sett heller i gang med å hjelpe oss! hadde
jeg lyst til å rope. Jeg kjenner mange forel-
dre til barn med funksjonsnedsettelse som
kan likne på tigermothers i styrke og kraft.

Men der stopper også likheten. Det
er ikke håp om toppstillinger som driver
disse foreldrene. Nei, de pusher systemet
for at barna ikke skal falle utenfor.

Kampen står om noe så lovfestet som
et likeverdig skoleløp. De vil ikke se sine
håpefulle stå alene i skolegården. De ber
om kompetente lærere og en opplæring
som vet hvor den skal.

Noen foreldre bruker opp alle tiger-
kreftene sine på omsorgsarbeidet hjemme.
De orker ikke skolekampen og håper at

skolen greier brasene selv. Nå kan heldig-
vis trøtte tigermor og tigerfar hvile hodet
mot riksrevisor Kosmos trygge skulder.

Nylig leverte han sitt Dokument 3:7
(2010-2011) Riksrevisjonens undersøkelse
av spesialundervisningen i grunnskolen.
Der står alt det mor og far visste fra før;
om manglende konkretisering av opp-
læringsmål, om sviktende etterlevelse av
opplæringsloven og mye mer.

Men det er noe eget når Kosmo for-
kynner det med sin dype bass, klart og
ugjendrivelig. - Deilig, sukker mor. - Ja,
den Kosmo, den Kosmo, humrer tigerfar. -
Nå skal du se de bletter opp ermene.

*(Ovennevnte er hentet fra forfatterens
spalte "Skråblikk" i tidsskriftet Rom for
læring som utgis av Statped)*

Bank.
Forsikring.
Og deg.

Sparebanken
HEDMARK

*Vi tilbyr deg et handikapvennlig
alternativ*

Volkswagen Caravelle

Heis montert bak

Heis montert siden

Rullestolrampe

Skien Bil AS

Åpningstider:

Telemarksveien 61
3734 Skien
Telefon: 35 91 55 55

Man.-fre: 08.30 - 16.30
Tors.: 08.30 - 19.00
Lør.: 10.00 - 14.00

Ta kontakt med Jan-Øivind Westeng Hansen for en uformell prat på telefon 35 91 55 58

Ønsker du deg jobb?

**Kunne du tenke deg
å jobbe som støtte-
kontakt for en eller
flere personer i
Gjøvik kommune?**

Vil DU bety noe helt
spesielt for en ungdom
eller voksen?

Du må være fylt 18 år,
og det er en fordel at du
har førerkort og bil til
disposisjon.

Lønn og utgiftsdekning er
ikke så dårlig som du tror,
du vil bli overrasket.

Jobben gir deg mye, og kan
ikke bare måles i kroner og
øre – du får mye mer igjen:

- Du hjelper din venn til positiv fritid.
- Du kan få nyttige erfaringer og fine sosiale utfordringer.
- Men fremfor alt – du treffer mange hyggelige mennesker.

Høres dette interessant ut?

Ta kontakt for en uforpliktende prat!

Kontakt kulturkontoret

i Gjøvik kommune, Solvor Sandmark,
tlf. 61 18 96 39 eller 46 91 15 98. E-mail:
solvor.sandmark@gjovik.kommune.no

Gjøvik kommune

Kultur og fritid

Fritidstilbud

"Grenselaus fritid – om å inkludere barn og unge med funksjonsnedsettingar i fritidsaktivitetar" er tittelen på et inspirasjonshefte som Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt ut. Her kan man lese om hvordan Kristiansand, Gjøvik, Bodø, Trondheim, Oslo, Kongsberg og Bærum kommuner arbeider for å tilby et godt fritidstilbud for barn og unge med funksjonsnedsettelse.

Hefte kan lastes ned fra
www.regjeringen.no/nb/dep/bld

Molde

Parkeringshus

620 P-plasser - trygt og tørt

**Parker tørt,
trygt og rimelig!**

Kirkebakken 4A, 6413 Molde

Tlf: 71 11 10 00

www.molde.kommune.no

Toyota Hadeland

Roa, tlf. 61 32 47 70 www.toyotabil.no

Drammen Travbane

**BYGGMAKKER
Ski Bygg**

Tlf: 64 85 46 00

FARGERIKE

Eigen handverksavd.
Tlf. 35 95 13 50 • Mob. 95 88 05 26

Oppussing / nybygg

- Male/tapetsere
- Teppe/belegg
- Vinyl i bad/dusj
- Flislegging
- Fargerådgjeving
- Sveisbar membran
– underlag til flis

Varene har me
på lager i
butikken i Bø!

Du er alltid velkommen til ein prat om vår bransje!

FAGFORBUNDET
Porsgrunn

Fagforbundet Porsgrunn støtter NFU lokalt

Tlf. 35 54 72 68 Fax: 35 54 72 10

**BYGGMESTER
ANDERS DAHL**

Valhallaveien 41, 1412 Sofiemyr

- * Nybygg
- * Eneboliger
- * Tilbygg
- * Rehabilitering
- * Vinduer/dører
- * bad
- * Totalentreprise

E-post: bm.dahl@online.no

Mobil: 90 05 80 65

Faks: 66 80 92 63

SUBARU

USTOPPELIG

NÅR FREMKOMMELIGHET OG DRIFTSSIKKERHET TELLER.
USTOPPELIGHET FOR ENHVER SMAK!

Forester fra kr.
407.400,-*

Outback fra kr.
459.900,-*

Legacy fra kr.
414.900,-*

Impreza fra kr.
274.900,-*

For prøvekjøring: www.subaru.no

Verdenskjent for sin driftssikkerhet og sportslige familieløsninger.
Det er kanskje en grunn til at Subaru har Norges mest lojale kunder!

*Frakt, leverings- og reg.omkostninger (varierer utover i landet) samt årsavgift kommer i tillegg. Det tas forbehold om trykkfeil og eventuelle endringer i spesifikasjoner fra fabrikk. Bildene kan avvike fra tilbudte modeller. Pris gjelder for standard modell og vil avvike avhengig av tilleggsutstyr og forhandler. Forbruk fra 0,58 - 0,84 l/mil, CO₂ fra 152 - 199 g/km.

Aktuelle kurs på Frambu høsten 2011

Kurssted: Frambu, 1404 Siggerud

Pris: Deltakelse dekkes som regel av NAV

23.-24. august 2011:

Godt liv i eget hjem og på arbeid for personer med Prader-Willis syndrom Søknadsfrist 1. august 2011

25. august 2011:

Fragilt X syndrom - medisinsk informasjon og tilrettelegging i hverdag og fritid Søknadsfrist 1. august 2011

27.-28. september 2011:

Elever med sjeldne funksjonshemninger Søknadsfrist 27. august 2011

17.-21. oktober 2011:

Alvorlig, fremadskridende sykdom som rammer sentralnervesystemet Søknadsfrist 18. august 2011

7.-11. november 2011:

Svært sjeldne kromosomavvik med utviklingshemning Søknadsfrist 8. september 2011

21.-25. november 2011:

Migrasjonsforstyrrelse, Jouberts syndrom, Miller-Diekers syndrom o.l. Søknadsfrist 22. september 2011

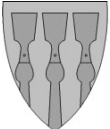
5.-9. desember 2011:

Svært sjeldne kromosomavvik med store atferdsutfordringer Søknadsfrist 6. oktober 2011

12.-16. desember 2011:

Voksenliv med Williams' syndrom Søknadsfrist 13. oktober 2011

Listen viser et utvalg av Frambus kurs. Full oversikt og program finnes på www.frambu.no

 Akershus	 Hedmark	 Nord-Trøndelag	 Buskerud
Hafslund Fjernvarme 2060 Gardermoen Tlf. 63 97 84 45	 Løten kommune Kildeveien 1, 2340 Løten Tlf: 62 59 30 00 Fax: 62 59 30 01	Trønder-fluise - levende engasjert. www.t-a.no	Golberg AS Aut. mask. entreprenør 3550 Gol Mob. 481 52 210
Møller Bil Romerike AS <i>Audi, VW Volkswagen</i> Hvamstaben8, 206 Skjetten Tlf: 24 03 26 00	Sikkeland's Regnskapskontor Elvarheimgt.10, 2408 Elverum Tlf: 62 41 08 60 Fax: 62 41 03 68	PRIMATUS ENTREPRENØR	Eiker Isolering v/ John Fagerhøi *Støtter NFU's arbeid*
 ØRI AS Øvre Romerike Industriservice as 2072 Dal Tlf: 63 95 94 60	 Møre og Romsdal	 Sogn og Fjordane	Hallingdal Betong AS 3579 Torpo Tlf. 320 83 009
 STATOIL Statoil E6 Berger Bølerveien 2016 Frogner Tlf: 630 00 630	MØRE TRAFØ *Vi støtter NFU arbeidet* Les om oss på: www.moretrafo.no	Sunnfjord Betong AS Førde Tlf: 57 82 25 00 www.sunnfjordbetong.no	Hurum Produkter ønsker NFU lykke til www.hupro.no
 Buskerud	Høgskolen i Molde Studier innen helse, logistikk, informatikk, økonomi, samfunn, transportøkonomi Tlf. 71 21 40 00 www.himo.no	 Sør-Trøndelag	Numedal Betong AS Tlf. 32 74 52 70 Bergstøl Pukkverk og Sandtak AS Nore Bygg Tlf. 32 74 53 34/992 67 920
Enda penere bil Hoff Bilpleie www.hoffbilpleie.no	 BORGSTEIN	VisionTech	Høibakk Konditori 3050 Mjøndalen www.hoibakk.no
Eikerbladet Lokalavis for Øvre og Nedre Eiker Utgivelser tirsdag og fredag www.eiker-ropet.no	 Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal Tlf: 481 69 100 Les om oss på: www.fknr.no	 Akershus	Laagendalsposten 3611 Kongsberg *Støtter lokalt arbeid*
 Aas • Norges eldste bryggeri •	 Brattvåg Elektro BRATTVÅG - SKODJE Besøk oss i dag på: www.brattvag-elektro.no Bruk oss - vi støtter NFU	 Kompetanse og Arbeidssenter Nannestad Bahusvegen, 2030 Nannestad Tlf: 66 10 52 35	Veøy Buss Åndalsnes For tilbud se: www.veoy.no
 LEGEVAKTA Drammensregionens IKS Åpningstider og telefonnummer se: www.legevaktadrammen.no	 Nordland	GS Containerutleie Nordbyv. 2009, Nordby Støtter NFU sitt arbeid	Hanson Sjøtransport AS 6480 Aukra Tlf: 913 84 242 *Slepebåt og Lektertransport*
 KIWI mini pris KJØP KJAPT, KJØP TRYGT, KJØP BILLIG Mjøndalen *Støtter NFU lokalt*	 Saltdal kommune 8250 Rognan Tlf: 75 68 20 00	 Aust-Agder	Island Offshore Management AS Ulsteinvik Tlf: 70 00 86 00
 Røyken Kommune 3440 Røyken - Telefon 31 29 60 00 Vi støtter NFU lokalt	 Vefsn kommune 8654 Mosjøen Tlf: 75 10 10 00 Fax: 75 10 10 01	Reddal Sand AS Grimstad Tlf: 37 04 68 80	 Oppland
		 Hedmark	Oppland Revisjon&Rådgivning Fåberggt.128, 2615 Lillehammer Tlf: 61 22 20 40 www.orr.no
		Brdr. Skolbekken Malerforretning A/S 2120 Sagstua - Tlf. 952 77 949	Frank Ivar Eriksen Elgv. 23, 2830 Raufoss Tlf. 90 18 35 16
		Optiker Kari Simensen Brenneriet, 2337 Tangen Tlf. 62 58 25 60	Anonym Støtte
			 Sør-Trøndelag
			Washington Mills AS 7300 Orkanger Tlf: 72 48 35 00

SAMEIET SKI NÆRINGS PARK
1401 Ski

Tlf. 64 91 57 00
Fax. 64 91 57 10

Als Follo Bruckulleie

Postboks 573, 1401 Ski

Salg og utleie av:

Søppelcontainere, lagercontainere
Regnbuens gjenvinningsanlegg på Langhus
Mottak av: Papp, papir, glass, trevirke, og jern
Tlf. 64 86 31 03 - Fax. 64 86 32 95

Besøksadresse:
Gidsken Jacobsensvei 32,
8008 Bodo

Postadresse:
Postboks 1114, 8001 Bodo

Tlf: 75 50 74 20
Faks: 75 50 74 21

E-post: post@ortocare-nordland.no
Web: www.ortocare-nordland.no

**Offentlig godkjent
leverandør av Spesialsko,
proteser og ortoser**

*Kjeden OrtoCare skal gjennom
sitt samarbeid til enhver tid ha
fokus på å bedre kvaliteten på
ortopediske hjelpemidler og
bedre livskvaliteten for våre
kunder.*

Sammen for bedre kvalitet og service

INTER-SUN A.S.
Verkstedvn. 8 P.Boks 104
1401 Ski

nicole
DAMEKLÆR

Tlf. 64 85 53 00
Fax. 64 87 56 06

PB 1824 Lade
7440 Trondheim

Tel: 73 87 79 00
Fax. 73 87 79 99

www.fesil.no

Hadelands største bakeri
HADELANDSBAKERIET

Jaren. Tlf. 61 32 81 38

Konditoriet Gran Tlf: 61 33 18 70

**Sør-Trøndelag
Fylkeskommune**

Tlf: 73 86 60 00

Kontoradresse: Rosenkrantzgt. 17, 3018 Drammen

Postadresse Postboks 1034, 3001 Drammen

Tlf. 32 83 04 15 Fax. 32 83 16 84 www.doi.no

Tlf. 66 75 34 00 www.parker.com

BYGGEPLANER?

Ring 32 24 05 30

Be om vår huskatalog!
www.follohus.no

Vebjørnsvei 1, 3400 Lier, Fax. 32 24 05 40
Bruk oss - Støtt NFU

NORCEM

et selskap i Heidelberg Gruppen

**Meny
Valdres Storsenter**

Tlf: 61 35 69 10
Størst utvalg i Valdres

**Løten
kommune**

Barneverntjenesten
Helse- og familietjenesten
*Vi ønsker kontakt med voksne
mennesker som kan være
støttekontakt/avlaster*

Stasjonsv. 12, 2340 Løten
Tlf. 62 59 31 20

Kraftverkene i Orkla

7393 Rennebu •
Tlf. 72 42 83 00

EKORNES®
Fetsund AS

J.E. Ekornesv.22, 1900 Fetsund
Tlf. 63 88 33 00
Fax. 63 88 02 73

MOTOR-TRADE AS

Din Mercedes-Benz spesialist

Butikk

Buttons i to varianter:

Liten kr 3,- Stor kr 5,-

Tallerken (porselen) kr 130,-

kr 100,- kr 150,-

Bøker om veien frem til egen bolig

Hodeplagg
(Maxi-lue – kan brukes på
mange måter) kr 30,-

Pins kr 25,-

Bordvimpel uten fot kr. 150,-
NFU formidler salg av fot,
ca. kr 150 i tillegg

Kursmappe kr 25,-

Pris per stk. kr 10,-
6 stk. kr 50,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Krus (porselen) kr 150,-

Refleksbånd kr 25,-

Nytt hefte: “Fokus på overganger mellom ulike skoleslag”

I heftet beskrives 12 overganger i skolesystemet, fra barnehage til arbeidsliv. Felles for alle eksemplene er at elevene, foreldrene og de involverte tjenesteyterne betrakter overgangen som vellykket. Alle elevene er inkludert i ordinær klasse, og de fleste har utviklingshemning av varierende grad. Noen av elevene har store fysiske funksjonsnedsettelse i tillegg. Antall sider: 104

Pris kr. 150,-

Butikk

Alle kurshefter 35,- kr per hefte (bortsett fra "Pengene mine"). Porto kommer i tillegg.

Pengene mine
kr. 75,-

Fra foreldrehjem
til eget hjem

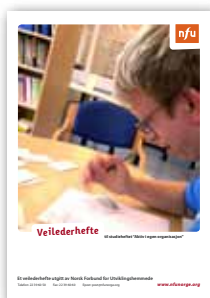
Kommunevalg

Stortingsval
(nynorsk)

NFU
- en organisasjon

Veilederhefte til
studieheftet "Aktiv i
egen organisasjon"

Aktiv i egen
organisasjon

NFUs
prinsipp-program

Vi og samfunnet
(nynorsk)

Tillitsvalgt i organi-
sasjonen NFU

Kursbevis kr. 10,-

Ledsagerhefte

Veileder til
kurslærer

Seksualitet
og samliv

Kroppen min
og følelsene mine

Bestill i dag

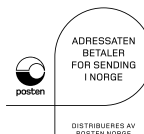
Bestilling _____

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-postadresse post@nfunorge.org
eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

Norsk Forbund
for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0090 Oslo

Nexans Norway AS
- din varmekabel leverandør
www.nexans.no

BERMINGGRUD

ENTREPRENØR
KROKSTAD INDUSTRIOMRÅDE
P.b 158, 3054 KROKSTADELVA

Tlf: 32 27 44 80
www.bermingrud.no

Går du med en boligdrøm?

Ta kontakt for en
hyggelig boligprat!

Vi har mange hus på ett
plan – tilrettelagt for
universell utforming.

www.dmt.no

Din boligdrøm – vår stolthet

Region Møre og Romsdal
Molde – Tlf 71 25 70 65
Ålesund – Tlf 70 15 02 98
www.hedalm-anebyhus.no

Byens flotteste konferanselokaler!

Med Scandic Ålesunds unike beliggenhet og vår konferansepakke MEETING vil du få en kursopplevelse utenom det vanlige.

I MEETING-pakken er alt inkludert: Møterom, teknisk utstyr, internett, kaffe/te, spennende pausemat og en smakfull lunsjbuffet med drikke.

Kontakt oss for et uforpliktende tilbud!

Vi sees på Scandic!

Tel. 21 61 45 00
Fax. 21 61 45 11
www.scandic-hotels.com

Scandic
ÅLESUND

TELEMARK

//Vi gir mennesker muligheter!

**AUST-AGDER
FYLKESKOMMUNE**

a-s Eiendomsforvaltning

EIENDOMMER • FORRETNINGSFØRSEL • BOLIGFORVALTNING • Utleie

Komediebakken 9, 5010 Bergen
Tlf. 55 90 45 30, Fax 55 90 45 31

Støtter NFU sitt arbeide!

Lett å legge - lett i vekt...

Et norsk kvalitetsprodukt fra

NITTEDAL

TORVINDUSTRI A.S.

www.nittedal-torvindustri.no

Tlf.: 62 95 58 20 - Fax: 62 95 58 21

Kontakt oss

Forbundsleder

Jens Petter Gitlesen
41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

Nestleder

Anita Tymi
75 52 44 66 / 95 88 49 62
atymi@online.no

Vidar Haagensen

63 01 26 30 / 93 42 08 38
post@vidar-haagensen.no

Greter Müller

52 72 67 26 / 41 51 89 97
jmmuller@broadpark.no

Ester Skreros

38 11 94 12 / 91 10 19 80
ester.skreros@gmail.no

Anne Jorun Økland

53 41 64 84 / 41 50 02 53
annejorun35@hotmail.com

Lillian Sundsdal

37 16 41 37 / 48 05 00 55
lilliansu56@gmail.com

Nasjonalt

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2a, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag

c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 OSLO
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag

v/Tove-Britt Henriksen
Ignavn. 131
1912 ENEBAKK
64 92 62 53/90 83 93 80
tbh@bluezone.no

NFU Østfold regionlag

v/Jørn Nilsen
Stenrødveien 62
1784 HALDEN
69 18 59 23/95 23 23 30
jorn.nilsen@halden.net

NFU Hedmark fylkeslag

v/Inger Margrethe Pettersen
Stolvstadvegen 39
2360 RUDSHØGDA
62 35 53 60/905 12 356
ingermargrethep@hotmail.com

NFU Oppland Fylkeslag

v/Staale Stampeløkken
Hagehaugveien 2 A
2613 LILLEHAMMER
61 25 73 17/95 69 44 52
stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag

v/Roar Høidal
Gustava Kiellands vei 3
3610 KONGSBERG
92 69 89 57
roar.hidal@ebnett.no

NFU Vestfold Fylkeslag

Pb 14
3276 SVARSTAD
92 02 89 38
nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag

v/Anny Andersen
Håkonsgt. 9 A
3660 RJUKAN
35 09 19 07/90 74 06 05
annyande@online.no

NFU Aust-Agder Fylkeslag

v/Svein Karlsen
Måkeveien 15
4950 RISØR
37 15 01 75/90 59 88 69
sveikarl@online.no

NFU Vest-Agder Fylkeslag

v/Jan G. Johannessen
Hannevik Terrasse 41
4613 KRISTIANSAND
38 03 00 14 / 91 79 41 76
jjohannessen@xstratanickel.no

NFU Rogaland Fylkeslag

Støperigt. 34
4014 STAVANGER
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag

Postboks 26 Nygårdstangen
5838 BERGEN
56 14 31 58 / 99 23 00 78
post@nfuhordaland.no

NFU Sogn og Fjordane Fylkeslag

v/Gry Borghild Sætre
Angedalsv. 107
6800 FØRDE
57 82 47 75/90 94 93 16
eidahl@combitel.no

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag

Postboks 7850 Spjelkavik
6022 ÅLESUND
70 15 10 30 / 46 91 08 40
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag

v/Nina Braadland
Høilivegen 3
7052 TRONDHEIM
73 53 42 22/47 05 54 07
nibraad@online.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag

v/Snorre Ness
Postboks 183
7801 NAMSOS
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag

Postboks 843
8001 BODØ
75 52 40 48 / 91 72 47 08
nfu-nord@online.no

NFU Troms Fylkeslag

v/Rigmor Hamnvik
Bregneveien 2
9050 STORSTEINNES
77 72 05 24 / 97 16 73 24

NFU Finnmark Fylkeslag

v/Anders Vannebo
Kautokeinoveien 82
9518 ALTA
78 43 34 49 / 95 91 00 02
nfufinnmark@gmail.com

Knut Sigves mor, Gudveig Sollid og regissør Gunhild Asting jubler over Gullrute-trofeet. Hovedpersonen befant seg i Spania da prisutdelingen fant sted. (Foto: Stig Havnemark, Sunnmørsposten)

Gullrutepris for film om Knut-Sigve

Da Gullruten gikk av stabelen nylig, vant filmen 'Knut Sigve fra Folkestad' pris for beste TV-dokumentar.

Den ene hovedpersonen, Gudveig fra Folkestad på Sunnmøre, regissør Gunhild Asting og produsentene Kari Anne Moe og Tone Grøttjord kunne alle motta pris og jubel. I sin tale takket Gudveig både på vegne av sønnen som befant seg i Spania og for det hun omtalte som den største opplevelsen i sitt liv.

Filmen handler om mor og sønn som er henholdsvis 78 og 55 år gamle. De bor i den lille bygda Folkestad på Sunnmøre. Knut Sigve har bodd hos Gudveig i barndoms-hjemmet hele livet.

En dag kommer den uungæelige

samtalen. Gudveig forteller sønnen at hun ikke lengre klarer å ta vare på ham, og at han må flytte i egen leilighet. Knut Sigve nekter å flytte fra mor og bygd, men innser etter hvert at det ikke er noen annen utvei. Filmen følger forandringene i Knut Sigves liv, frigjøringen fra moren og bygda – og beskriver hvordan det er plutselig å skulle leve sitt eget liv.

Filmen er finansiert av Sant & Usant AS med støtte fra Norsk Filminstitutt, TV2 og gjennom Extra-midler fra Helse og Rehabilitering i samarbeid med i NFU.

ADVOKATFIRMAET

HESTENES OG DRAMER Son AS

www.hestenesdramer.no

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:

- sosialtjenester (praktisk bistand, BPA, støttekontakt, omsorgslønn, avlastning, "tvangsflytte-saker")
- trygdeytelser (grunnstønad, hjelpestønad, stønad til bil mv),
- undervisning (spesialpedagogisk hjelp i barnehage og skole mv)
- arv og testament, verge / hjelpeverge, erstatning, arbeidsrett mv.

Ta gjerne kontakt! Ingen kostnader før vi har avtalt oppdrag.

Storgt 54 – 1555 Son Tlf: 64 95 04 14 Fax: 64 95 04 13

Advokat Kristin Kramås

kristin.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 918 85 984

Advokat Petter Kramås

petter.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 901 37 450

